

เอกสารประกอบการบรรยาย

**วิชา การประวัติศาสตร์
และพิพิธภัณฑ์ทหาร**

สารบัญ

	หน้า
๑. ประวัติศาสตร์คืออะไร	๑
๒. ประวัติศาสตร์ทหาร	๒
๓. การบันทึกจดหมายเหตุ	๕
๔. ประวัติกองทัพอากาศ	๖
๕. การพิพิธภัณฑ	๓๖
๖. ประวัติพิพิธภัณฑของกองทัพอากาศ	๔๐
๗. ผนวก ๑ อนุมัติ ผบ.ทอ.เมื่อ ๓ พ.ย.๒๖ เรื่องหลักเกณฑ์การบันทึก ประวัติของ นขต.ทอ.	๔๓
๘. ผนวก ๒ แนวทางการบันทึกประวัติหน่วย	๔๗
๙. ผนวก ๓ ระเบียบ ทอ.ว่าด้วย พิพิธภัณฑของกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๑๔	๔๙
๑๐. ผนวก ๔ คำสั่ง ทอ.(เฉพาะ) ที่ ๓๗๒/๓๓ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ การพิจารณาเก็บพัสดุพิพิธภัณฑของ ทอ.	๕๗
๑๑. ผนวก ๕ รูปแบบการลงทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑของ ทอ.	๕๕

การประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑทหาร

บทนำ

การประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑทหาร เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการบันทึก ข้อมูลสำคัญต่าง ๆ อันเกี่ยวกับหน่วยงานของทหาร ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ป้องกันอธิปไตยของชาติ การเข้าร่วมสงครามกับต่างชาติ การเข้าฝึกร่วมผสมกับมิตรประเทศ เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ และการได้มาซึ่งอาวุธ ยุทธโศภรณ์ ตลอดจนการเก็บรักษาอนุรักษไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป เป็นการปลูกฝังความรักชาติรักแผ่นดิน ถ้าขาดการบันทึกและการอนุรักษไว้แล้ว นานวันเข้า เอกสารหลักฐานต่าง ๆ นับวันจะสูญหายทำให้ไม่รู้ที่มาของเหตุการณ์ในอดีต และไม่สามารถนำมาเป็นบทเรียนเพื่อแก้ไขให้ถูกทางต่อไปได้ ดังนั้นวิชาประวัติศาสตร์ ๆ จึงเป็นวิชาที่ต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นเหตุและผล รวมทั้งเป็นศาสตร์ที่ต้องมีการค้นคว้าหาหลักฐานอันจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีการสังเกต มีความรอบคอบ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

ประวัติศาสตร์คืออะไร

ประวัติและประวัติศาสตร์ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ประวัติ หมายถึง เรื่องราวว่าด้วยความเป็นไปของ คน สถานที่ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ประวัติศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมา หรือเรื่องราวของประเทศชาติ ตามที่บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

สรุปได้ว่า เรื่องราวระดับสำคัญที่สุดของประเทศชาติ เรียกว่า “ประวัติศาสตร์” และที่มีความสำคัญรองลงมาไม่เกี่ยวกับประเทศชาติ เรียกว่า “ประวัติ”

ผศ.ณรงค์ พวงพิศ อาจารย์พิเศษวิชาประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหาร บก.ทหารสูงสุด ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

“ประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สังคม และสภาพแวดล้อมของมนุษย์ในอดีตที่ผ่านมาและได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ทั้งด้านดีและตกต่ำลง อันพอมีหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ เพื่อจะได้ภาพของเหตุการณ์ในอดีตที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อความเข้าใจในปัจจุบัน โดยอดีตจะเป็นเครื่องชี้แนะให้”

ประเภทของประวัติศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็น ๕ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. ประวัติศาสตร์โลก มุ่งให้ความรู้พื้นฐานในเรื่องราวของมนุษยชาติตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า ประเทศของตนมีได้อยู่ในโลกเพียงประเทศเดียว ย่อมมีประเทศเพื่อนบ้านทั้งใกล้และไกลอีกมากมาย จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่ออยู่ร่วมกันโดยสันติสุข

๒. ประวัติศาสตร์ประเทศชาติ มุ่งให้เรียนรู้ความเป็นมาของประเทศชาติ ตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้รู้จักบรรพบุรุษของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดความรักชาติ รักครอบครัว และปฏิบัติตนไปในทางที่ควร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันประเทศชาติ

๓. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นประวัติศาสตร์เฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อเยาวชน เพราะชี้ให้เห็นว่า ท้องถิ่นของตนได้เจริญก้าวหน้ามาได้ด้วยบรรพบุรุษที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ทุกวันนี้มีความสนใจกันมาก โดยได้มีการสัมมนาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกันบ่อยครั้ง และ ประวัติจังหวัดก็จัดอยู่ในประเภทนี้ด้วยเช่นกัน

๔. ประวัติศาสตร์ปัจจุบัน หรือเหตุการณ์โลกปัจจุบัน เป็นประวัติศาสตร์ที่รวบรวมขึ้นจาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ไม่ต้องรอการสอบสวนซึ่งต้องใช้เวลาอันเป็นปี ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้ประกอบการ พิจารณาเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ประวัติศาสตร์ประเภทนี้ประเทศสหรัฐอเมริกานำมาใช้เป็นประเทศ แรก

๕. ประวัติศาสตร์เฉพาะกิจ ประวัติศาสตร์ชนิดนี้ได้แตกแขนงออกเป็นประวัติกิจการต่าง ๆ มากมาย เช่น ประวัติกองทัพไทย ประวัติเศรษฐกิจ ประวัติการค้า ประวัติการแพทย์ ฯลฯ การดำเนินการทำได้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เช่นเดียวกัน

ความมุ่งหมายของวิชาประวัติศาสตร์

วิชาประวัติศาสตร์มีความมุ่งหมายให้ผู้ที่ศึกษาต้องทำหน้าที่วิเคราะห์เหตุการณ์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาการกระทำ และความคิดของคนในอดีต
๒. เพื่อให้ปัจจุบัน และอนาคตมุ่งต่อเยาวชนให้ทำถูกคิดถูก ซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ
๓. เพื่อจะได้รู้จักตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ประวัติศาสตร์ทหาร

เนื่องจากประวัติศาสตร์ทหารเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์การสงคราม เป็นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลง แต่ประวัติศาสตร์ทหารจะเน้นรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาทางทหาร หรือมุ่งเฉพาะ เรื่องราวของทหารในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น “ประวัติศาสตร์ทหาร” จึงหมายถึง วิวัฒนาการทางทหารซึ่งมี การเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับอันสืบเนื่องมาจาก การรบ การสงคราม วิวัฒนาการของอาวุธ วิวัฒนาการในการ แต่งกาย ลักษณะภูมิประเทศ วิวัฒนาการของยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี วิธีการรบ และวิวัฒนาการของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

ประโยชน์ของวิชาประวัติศาสตร์

พล.ต.หลวงวิจิตรวาทการ ได้กล่าวไว้ว่าทหารที่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ทหาร ได้ประโยชน์ดังนี้

๑. ทราบความเป็นมาของทหาร ในด้านยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ลักษณะภูมิประเทศ
๒. ทราบการเกี่ยวข้องระหว่างกิจการทหาร กับกิจการต่างประเทศ การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศแต่ละยุคสมัย สะดวกต่อการนำไปใช้เมื่อมีการกิจการต้องไปเกี่ยวข้องด้วยขณะที่มียศและ ตำแหน่งสูงขึ้น
๓. ทราบชีวประวัติส่วนบุคคล ที่จะนำไปประกอบการอบรมสั่งสอนผู้ใต้บังคับบัญชา
๔. ประวัติศาสตร์ทหารสอนให้รู้จักการปฏิบัติการทางยุทธวิธีในภูมิประเทศ และเหตุการณ์ต่างกัน
๕. ทำให้เป็นคนฉลาด รู้จักเล่ห์เหลี่ยมและความคิดอ่านของมนุษย์ หันโลก หันเหตุการณ์ในชีวิตทหาร
๖. ทำให้มีความมานะพยายาม เพราะได้เห็นตัวอย่างต่าง ๆ มากมาย จากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

โครงเรื่องของการบันทึกประวัติศาสตร์

โครงเรื่อง คือการจัดวางลำดับความสำคัญของข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้ เพื่อง่ายต่อการบันทึกประวัติศาสตร์

สำหรับในส่วนของ ทอ. นั้น ข้อมูลที่ควรบันทึกไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้เป็นไปตามอนุมัติ ผบ.ทอ. ท้ายหนังสือ สน.ปช.ทอ.(สน.ประวัติ ทอ.) ที่ ๑๘๗๘/๒๖ ลง ๒๘ ก.ย.๒๖ เรื่อง หลักเกณฑ์การบันทึกประวัติของ นขต.ทอ. (ผนวก ๑) และแนวทางการบันทึก ฯ (ผนวก ๒)

ปัจจัยในการบันทึกประวัติศาสตร์ ขึ้นอยู่กับปัจจัย ๓ ประการ คือ

๑. นายทหารประวัติศาสตร์
๒. การติดต่อสอบถาม
๓. เอกสารทางราชการ

การบันทึกประวัติของหน่วย ตามปกติจะบันทึกโดยนายทหารประวัติศาสตร์ แต่ถ้าหน่วยราชการใด ไม่มีอัตราบรรจุในตำแหน่งดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาจะมอบหมายใครคนใดคนหนึ่งภายในหน่วย หรือแต่งตั้งคณะกรรมการ ให้ดำเนินการจัดทำประวัติของหน่วยก็สามารถกระทำได้

นายทหารประวัติศาสตร์ มีหน้าที่รวบรวมหลักฐานต่าง ๆ และการติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อบันทึกและรวบรวมส่งให้หน่วยที่รับผิดชอบ (สำหรับ ทอ.คือ สบ.ทอ.) ในการจัดทำประวัติต่อไป นอกจากนี้ การบันทึกต้องอาศัยหลักฐานจากเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการ เช่น คำสั่ง คำชี้แจง แจ้งความ โฆษณา ราชกิจจานุเบกษา หนังสือเวียน ภาพ แผนผัง เหล่านี้เป็นต้น

การวิเคราะห์เรื่องราวเพื่อบันทึกเป็นประวัติศาสตร์ เป็นการพิจารณาข้อมูลจากหลักฐานที่ได้รวบรวม โดยการพิจารณาความสำคัญของเรื่องที่จะบันทึก มีหลักฐานอ้างอิงอย่างสมบูรณ์ นอกจากเป็นเอกสารทางราชการแล้ว สิ่งอื่น ๆ เช่น วัตถุสิ่งของที่ทางราชการเก็บรักษาไว้ก็สามารถใช้เป็นหลักฐานได้เช่นกัน และบางทีอาจหาหลักฐานเป็นเอกสารหรือวัตถุไม่ได้ จำเป็นต้องใช้หลักฐานจากบุคคลที่เชื่อถือได้ เช่น บุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หรือทราบเรื่องราวอย่างละเอียดที่เป็นประโยชน์ในการบันทึกเป็นประวัติศาสตร์

หลักฐานบันทึกประวัติศาสตร์

หลักฐาน หมายถึง ที่มาของข้อมูล มีคุณสมบัติสามารถบอกเรื่องราวของอดีตได้ แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. หลักฐานขั้นต้น หมายถึง หลักฐานที่เขียนหรือพูดโดยผู้ประสบเหตุการณ์โดยตรง ผู้จัดทำหลักฐานขั้นต้นต้องเป็นบุคคลที่อยู่ระหว่างเกิดเหตุการณ์นั้น เช่น บันทึกประจำวัน จดหมาย หลักฐานทางราชการ รูปภาพ ภาพบันทึกวีดิทัศน์ เป็นต้น และแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้

- ๑.๑ งานเขียนฉบับลายมือ
- ๑.๒ งานเอกสารที่เป็นทางราชการ
- ๑.๓ การเล่าต่อ ๆ กันมา หรือหลักฐานจากการสัมภาษณ์
- ๑.๔ หลักฐานขั้นต้นอื่น ๆ อาทิ ศิลาจารึก พงศาวดาร ประวัติบุคคล เป็นต้น

การบันทึกจดหมายเหตุ

จดหมายเหตุ คือ การสรุปเรื่องราวซึ่งเป็นข้อเท็จจริง โดยจัดเรียงลำดับ วัน เดือน ปี สำหรับเก็บเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ งานจดหมายเหตุเป็นงานของเจ้าหน้าที่ประวัติศาสตร์ หรือบุคคลที่มีใจรักงานด้านนี้ ประกอบด้วย

๑. ข้อเท็จจริง
๒. หลักฐานที่มา หรือการลงนามรับรองของผู้บันทึก
๓. ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อสอบข้อเท็จจริงต่อไป

สาระหรือเรื่องราวที่นำมาบันทึกเป็นจดหมายเหตุของหน่วย คือ

๑. งานสำคัญที่เกี่ยวกับภารกิจของหน่วย
๒. งานสำคัญที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา
๓. การปฏิบัติตามกฎหมาย และแบบธรรมเนียม หรือพิธีการเฉพาะเรื่องสำคัญ
๔. พระราชกรณียกิจ พระกรณียกิจ หรือกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชวงศ์ ประมุขต่างประเทศ ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้อง
๕. กิจกรรมพิเศษที่สำคัญของหน่วย
๖. วีรกรรมของสมาชิกในหน่วย
๗. ความสูญเสียที่สำคัญของหน่วย ตลอดจนเหตุการณ์สำคัญที่กระทบกระเทือนเกี่ยวกับสมาชิกในหน่วย
๘. สถานการณ์ด้านงบประมาณ การเงิน สิ่งอุปกรณ์ และกำลังพลที่สำคัญ
๙. การปฏิบัติการรบของหน่วย

ขั้นตอนในการบันทึกจดหมายเหตุ

๑. รวบรวมหลักฐาน
๒. บันทึกเหตุการณ์ ตามลำดับ วัน เดือน ปี
๓. บันทึกย่อเรื่องราว หรือเหตุการณ์
๔. บันทึกหลักฐานที่มาของเหตุการณ์
๕. การบันทึก ควรใช้คำเต็ม และชัดเจน เพื่อความกระจ่างในอนาคต
๖. หากมีภาพประกอบ ต้องเขียนคำอธิบายภาพให้ละเอียด และนำไปประกอบในภาคผนวก
๗. พิมพ์เผยแพร่ เพื่อการตรวจสอบ
๘. ทำการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง
๙. เก็บเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่อไป

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการบันทึกจดหมายเหตุ

๑. เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่อไปในภายภาคหน้า
๒. เป็นเอกสารสรุปผลงานของหน่วย
๓. เป็นเอกสารผลงานประจำปีของกองทัพ

ประวัติกองทัพอากาศ

พุทธศักราช ๒๔๕๓ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังจากที่นักบินชาวเบลเยียมชื่อ นายร็องแต็ง บอร์น (VAN DEN BORN) ได้นำเครื่องบินแบบอ็องรี ฟาร์ม็อง ๔ (FAR MAN 4) มาแสดงที่สนามม้าสระปทุม ตำบลปทุมวัน (ราชกรีฑาสโมสร) เพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้ชมเป็นครั้งแรก ขณะนั้นประเทศฝรั่งเศสกำลังพัฒนาด้านการบิน ทำให้ จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิรประวัติวรเดช กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหม และจอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ เสนาธิการทหารบก ได้ทรงเห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีเครื่องบินไว้ป้องกันประเทศ ดังนั้น ในปี พ.ศ.๒๔๕๔ กระทรวงกลาโหมจึงได้ดำริจัดตั้งกิจการบินขึ้นในกองทัพบก และได้คัดเลือกนายทหาร ๓ คน ไปศึกษาวิชาการบิน ณ ประเทศฝรั่งเศส คือ

๑. นายพันตรี หลวงศักดิ์ศัลยาวัธ (สุณี สุวรรณประทีป)
๒. นายร้อยเอก หลวงอาวุธสิทธิกร (หลง สิ้นสุข)
๓. นายร้อยโท ทิพย์ เกตุทัต

ระหว่างที่นายทหารทั้งสามกำลังศึกษาวิชาการบิน ณ ประเทศฝรั่งเศสนั้น กระทรวงกลาโหมได้สั่งซื้อเครื่องบินจากประเทศฝรั่งเศสเป็นเครื่องบินเบรเกต์ ชนิดปีก ๒ ชั้น จำนวน ๓ เครื่อง เครื่องบิน นิเออปอร์ด ชนิดปีกชั้นเดียว จำนวน ๔ เครื่อง และเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) ได้บริจาคเงินส่วนตัวซื้อเครื่องบินแบบเบรเกต์ ให้แก่กระทรวงกลาโหมอีก ๑ เครื่อง รวมเป็น ๘ เครื่อง เครื่องบินทั้งสองแบบนี้ นายทหารทั้ง ๓ คน ได้เป็นผู้ทดลองบิน ณ ประเทศฝรั่งเศส แล้วจึงส่งมายังประเทศไทย นับได้ว่านายทหารทั้งสามเป็นนักบินชุดแรกของการเริ่มกิจการบิน

หลังจากนายทหารทั้ง ๓ คน สำเร็จการศึกษาและเดินทางกลับถึงประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๕๖ กระทรวงกลาโหมจึงได้เริ่มกิจการบินขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๔๕๖ และให้อยู่ในบังคับบัญชาของนายพลโท พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมขุนกำแพงเพชรอัครโยธิน จเรทหารช่าง ในขณะนั้น โดยเมื่อเริ่มกิจการบินนายทหารทั้ง ๓ คนนี้ เป็นผู้วางรากฐานกิจการด้านการบิน และในด้านการจัดตั้งหน่วยงานการฝึกบิน ตลอดจนการช่างอากาศ ซึ่งในเวลาต่อมาได้รับการยกย่องให้เป็น “บุพการีทหารอากาศ”

ระหว่างที่หน่วยบินตั้งอยู่ที่ตำบลปทุมวัน ได้ทำการทดลองบินเป็นครั้งแรก ณ สนามบินสระปทุม เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๕๖ โดยมีนายพลเอก สมเด็จพระเจ้าฟ้า ฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช จเรทหารบก พร้อมด้วย จเรทหารเรือ และนายพลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ เสนาธิการทหารบก ได้เสด็จประทับทอดพระเนตร พร้อมด้วยข้าราชการฝ่ายทหาร และพลเรือน ตลอดจนประชาชนชาวไทย ไปชมเป็นจำนวนมาก

วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๔๕๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังโรงเก็บเครื่องบิน และได้ทอดพระเนตรการบิน นักบินทั้ง ๓ คน คือ นายพันโท หลวงศักดิ์ศัลยาวัธ นายพันตรี หลวงอาวุธสิทธิกร และนายร้อยเอก หลวงทะยานพิฆาต ได้บินถวายตัวและโปรยข้าวตอกดอกไม้ถวายพระพรชัยมงคล

ในวันนี้เจ้านาย ข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือน ตลอดจนประชาชน ไปคอยทอดพระเนตรและชมอยู่ ณ บริเวณรอบ ๆ สนามบินแห่งนี้เป็นจำนวนมาก การแสดงการบินของนักบินทั้ง ๓ คน ในวันนี้เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก เมื่อเสร็จการบินแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเหรียญคุณวุฒิมาลาเข็มศิลปวิทยาแก่ นายพันโท หลวงศักดิ์ศัลยาวัชร และต่อมาเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๖ ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการบินในวันนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๗ ให้วันที่ ๑๓ มกราคมของทุกปีเป็น “วันการบินแห่งชาติ”

การตั้งกองบินทหารบกที่ดอนเมือง

เมื่อกิจการบินของไทยได้เจริญก้าวหน้าขึ้น การจะใช้สนามม้าสระปทุมเป็นสนามบินต่อไปย่อมไม่สะดวก เพราะคับแคบและเป็นที่ลุ่ม จึงได้ย้ายสนามบินมาที่ตำบลดอนเมือง ซึ่งเป็นที่ดอนน้ำไม่ท่วม ทั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากพระนครมากนัก สามารถตั้งเป็นสนามบินถาวรทำการบินได้ตลอดปี ดังนั้นในระยะต้นปี พ.ศ.๒๕๕๗ กระทรวงกลาโหม จึงได้ให้กรมเกียกกายทหารบก ดำเนินการก่อสร้างสถานที่ทำการ โรงเก็บเครื่องบิน สนามบิน และบ้านพักอาศัย ฯลฯ ที่ตำบลดอนเมือง แล้วมอบสถานที่ดังกล่าวให้แก่ นายพันโท พระเฉลิมอากาศ เพื่อใช้เป็นที่ตั้งแห่งใหม่ของหน่วยบิน ซึ่งได้ดำเนินการย้าย ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗ เสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗ และได้เริ่มปฏิบัติการกิจ จนกระทั่งกระทรวงกลาโหม ได้มีคำสั่งลงวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ให้จัดตั้ง “กองบินทหารบก” และได้ย้ายนายทหารทั้ง ๓ คน มาเป็นผู้บังคับการกองบิน และผู้ช่วยผู้บังคับการกองบิน ดังนี้

๑. นายพันโท พระเฉลิมอากาศ เป็นผู้บังคับการกองบิน
๒. นายพันตรี หลวงอาวุธสิขิกร เป็นผู้ช่วยผู้บังคับการกองบิน
๓. นายร้อยเอก หลวงทะยานพิฆาต เป็นผู้ช่วยผู้บังคับการกองบิน

และต่อมากองทัพอากาศ ได้กำหนดให้วันที่ ๒๗ มีนาคม ของทุกปีเป็น “วันที่ระลึกกองทัพอากาศ”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจการบินที่ดอนเมือง

เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๙ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมกองบินทหารบก ทอดพระเนตรการสวนสนามทางอากาศ ทอดพระเนตรโรงงาน และโรงเรียนการบิน ประทับเสวยพระกระยาหารกลางวัน แล้วเสด็จ ฯ ขึ้นประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จ ฯ กลับพระนคร ก่อนจะเสด็จฯ ขึ้นประทับรถไฟพระที่นั่ง ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งแก่ นายพลโท พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมขุนกำแพงเพชรอัครโยธิน จเรทหารช่าง ให้ทรงประกาศแทนพระองค์ ดังต่อไปนี้

“วันนี้ได้เห็นแล้ว ซึ่งกิจการของกองบินได้ดำเนินไปได้เป็นอย่างดี ของสิ่งนี้โลกเขาก็นับว่าเป็นของยากมากอยู่อย่างหนึ่ง แต่ก็ได้มาเห็นคนไทยแท้ ๆ ทำได้อย่างดีจริง โดยที่ไม่ต้องอาศัยผู้อื่น ขอให้ได้รับความพอใจและชอบใจ ตั้งแต่ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นสูงจนชั้นต่ำที่สุดจงทั่วกัน”

กองบินทหารบกเข้าร่วมการประลองยุทธใหญ่ พ.ศ.๒๕๕๙

ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ระหว่างปลายเดือนกุมภาพันธ์ ถึงต้นเดือนมีนาคม กองบินทหารบกได้เข้าร่วมการประลองยุทธกับทหารบก โดยมี นายพลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ เสนาธิการทหารบก ทรงเป็นผู้อำนวยการประลองยุทธในครั้งนี้ การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑

ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ระหว่างมหาอำนาจกลาง คือ เยอรมัน ออสเตรีย-ฮังการี ฝ่ายหนึ่ง กับพันธมิตร อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย ฝ่ายหนึ่ง ในระยะต้นสงคราม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินพระบรมราโชบายเป็นกลาง ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๕๖๐ ทรงตระหนักว่า การที่จะรักษาความเป็นกลางต่อไปนั้นจะไม่มีผลดีอันใดเลย จึงทรงตัดสินพระทัยประกาศสงครามกับมหาอำนาจกลาง เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๖๐ และทรงส่งกองทหารอาสาออกไปราชการสงครามร่วมกับฝ่ายพันธมิตรในยุโรป

กองทหารอาสาประกอบด้วย กองบินทหารบก และกองทหารบกปรถยนต์ กำลังพล ประมาณ ๑,๒๕๐ คน มีนายพันเอก พระเฉลิมอากาศ เป็นผู้บังคับกองทหารอาสา และนายพันตรี หลวงทะยานพิฆาต (ทิพย์ เกตุทัต) เป็นผู้บังคับการกองบิน มีกำลังพลเฉพาะกองบินทหารบก ประมาณ ๔๐๐ คนเศษ สงครามได้ยุติลงเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๑ เนื่องจากฝ่ายมหาอำนาจกลางยอมจำนนต่อฝ่ายพันธมิตร และยอมลงนามในสัญญาสงบศึก

การส่งทหารอาสาไปราชการสงครามโลกครั้งที่ ๑ นอกจากจะมีความมุ่งหมายทางการเมืองระหว่างประเทศแล้ว ยังมุ่งหมายที่จะส่งคนไปศึกษาวิชาการบินและการช่างอากาศ เมื่อกลับมาแล้วจะเป็นประโยชน์แก่กิจการบินของประเทศอีกด้วย หลังจากกลับประเทศไทยแล้วมีผู้สำเร็จเป็นนักบิน และช่างเครื่อง เข้าร่วมราชการเป็นกำลังสำคัญในกิจการบินของกองบินทหารบกเป็นจำนวนมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลไทยได้สั่งซื้อเครื่องบินชนิดใหม่มาใช้ ได้แก่ นิเออพอร์ต สปีด และเบรเกต์ ๑๔เอ/บี๒ รวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า ๑๕ เครื่อง นับว่าเป็นรากฐานอันมั่นคงของกองทัพอากาศในเวลาต่อมา

การยกฐานะขึ้นเป็นกรมอากาศยานทหารบก

กระทรวงกลาโหมมีคำสั่งลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑ (คำสั่งทหารที่ ๒๑๘/๒๙๙๔๑ ลง ๑๙ มี.ค.๕๑) ให้ยกฐานะกองบินทหารบกขึ้นเป็น “กรมอากาศยานทหารบก” และให้กรมอากาศยานทหารบก แบ่งส่วนราชการออกเป็น

๑. กองบินทหารบก ประกอบด้วยกองบินใหญ่ทหารบก ๓ กองบิน ณ ที่ตั้งดอนเมือง
 - กองบินใหญ่ทหารบกที่ ๑ (ขับไล่)
 - กองบินใหญ่ทหารบกที่ ๒ (ตรวจการณ์)
 - กองบินใหญ่ทหารบกที่ ๓ (ทิ้งระเบิด) ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๖๓ ได้ย้ายไปที่ตำบลทุ่งหนองบัว จังหวัดนครราชสีมา
๒. โรงเรียนการบินทหารบก
๓. โรงงานของกรมอากาศยานทหารบก

การส่งไปรษณีย์อากาศครั้งแรก

พ.ศ.๒๔๖๒ จอมพล สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ เสนาธิการทหารบก ทรงมีพระราชดำริโปรดเกล้าฯ ให้กรมอากาศยานทหารบกทดลองนำเครื่องบินส่งไปรษณีย์ทางอากาศไปที่จังหวัดจันทบุรีเป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบินทดสอบการคมนาคมทางอากาศ และแสดงการบินเพื่อหารายได้มาจัดซื้อเครื่องบินเพิ่มเติม

จากผลของการบินเดินทางไปยังจังหวัดจันทบุรีครั้งนี้ นับว่าได้ผลสำเร็จดีทุกประการ จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ เสนาธิการทหารบก ได้แสดงความชื่นชมและทรงเห็นว่า สมควรจัดการบินไปสู่จังหวัดอื่นๆ อีก เพื่อให้ข้าราชการพ่อค้าคหบดีตามจังหวัดต่าง ๆ ได้ดูและช่วยอุดหนุนทางด้านการบิน พร้อมทั้งได้ออกแถลงการณ์โดยมีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า

“กำลังในอากาศเป็นโลอันแท้จริงอย่างเดียว ที่จะกั้นมิให้การสงครามมาถึงท่ามกลางประเทศของเราได้ ทั้งเป็นประโยชน์ใหญ่ยิ่งในการคมนาคมเวลาปกติ...”

หลังจากนั้นได้ทำการส่งไปรษณีย์ทางอากาศและแสดงการบินให้ประชาชนได้ชมตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมีเครื่องบินไว้ใช้ในราชการ และได้ร่วมกันบริจาคเงินซื้อเครื่องบินให้แก่กรมอากาศยานทหารบก ซึ่งต่อมาจนถึงปี พ.ศ.๒๔๖๕ ทางราชการได้รับเงินบริจาคซื้อเครื่องบินจาก พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตลอดจนพ่อค้า ประชาชน เป็นจำนวนมากถึง ๓๑ เครื่อง กรมอากาศยานฯ จึงได้ทำการจารึกนามแต่ละจังหวัดไว้ข้างลำตัวเครื่องบินเพื่อเป็นอนุสรณ์สืบไป และยิ่งนานวันยังมีคนพอใจที่จะบริจาคเงินบำรุงในกิจการบินกันมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างประชาชนและกองทัพอากาศว่า “กองทัพอากาศเป็นของประชาชนมาช้านานแล้ว”

พ.ศ.๒๔๖๔ มีการพัฒนาการก่อสร้างสนามบินในต่างจังหวัดขึ้นอีกหลายแห่งโดยเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหม กับ กระทรวงมหาดไทย อาทิ สนามบินจังหวัดอุบลราชธานี สนามบินจังหวัดร้อยเอ็ด สนามบินจังหวัดขอนแก่น และจากนั้นก็เริ่มมีการก่อสร้างสนามบินในจังหวัดต่าง ๆ ในทุกภาคของประเทศไทย

ในปีเดียวกันได้เกิดไข้ทรพิษและอหิวาต์โรคระบาดที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงแก่ประชาชน จำเป็นต้องส่งแพทย์และเวชภัณฑ์เข้าไปช่วยเหลือโดยด่วน กรมสาธารณสุขจึงขอให้กระทรวงกลาโหมช่วยเหลือในการส่งแพทย์และเวชภัณฑ์โดยทางเครื่องบิน กรมอากาศยานทหารบกจึงจัดเครื่องบินนำแพทย์ ๑ คน และเวชภัณฑ์น้ำหนัก ๑๒๐ กิโลกรัม ออกเดินทางจากสนามบินหนองบัว จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๖๔ ไปช่วยบรรเทาทุกข์ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้เวลาบิน ๓ ชั่วโมง ๘ นาที ซึ่งเมื่อเทียบกับการเดินทางทางอื่นในเวลานั้นต้องใช้เวลาราว ๒ สัปดาห์

การเปลี่ยนชื่อกรมอากาศยานทหารบกและกองบินใหญ่ทหารบก

เนื่องด้วยกระทรวงกลาโหมพิจารณาเห็นว่า กำลังทางอากาศมิได้มีประโยชน์เฉพาะในด้านยุทธศาสตร์ทางทหารเท่านั้น แต่ยังมีประโยชน์อย่างกว้างขวางต่อกิจการอื่น ๆ เช่น การบินพาณิชย์ และการคมนาคม เป็นต้น การเรียกชื่อกรมอากาศยานทหารบก จึงไม่เป็นการเหมาะสม และไม่ตรงตามความมุ่งหมายที่ได้จัดตั้งขึ้น จึงได้มีคำสั่ง

กระทรวงกลาโหม ลงวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๖๔ ให้เปลี่ยนชื่อ “กรมอากาศยานทหารบก” และ “กองบินใหญ่ทหารบก” เป็น “กรมอากาศยาน” และ “กองบินใหญ่” (คำสั่งสำหรับทหารบกที่ ๑๓๙/๑๗๘๙๑ ลง ๑ ธ.ค.๖๔)

จากความสำเร็จในการทดลอง การคมนาคมทางอากาศ เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๒ และ พ.ศ.๒๔๖๓ จากนั้น ในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๖๕ กรมอากาศยาน จึงได้เปิดสายการบินไปรษณีย์เป็นครั้งแรก ตามเส้นทางจากจังหวัด นครราชสีมา - ร้อยเอ็ด - อุบลราชธานี

การจัดส่วนราชการกรมอากาศยาน

เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๕ ได้มีการจัดส่วนราชการของกรมอากาศยาน โดยแบ่งส่วนราชการ ออกเป็น ๕ กอง คือ

๑. กองโรงเรียนการบินเบื้องต้น ตั้งอยู่ตอนเมือง
๒. กองโรงงานกรมอากาศยาน ตั้งอยู่ตอนเมือง
๓. กองบินใหญ่ที่ ๑ ตั้งอยู่ที่อำมระนาบ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ย้ายจากตอนเมืองเมื่อวันที่

๖ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๕)

๔. กองบินใหญ่ที่ ๒ ตั้งอยู่ตอนเมือง (ตรวจการณ์และทำแผนที่ทางอากาศ)
๕. กองบินใหญ่ที่ ๓ ตั้งอยู่ที่ตำบลทุ่งหนองบัว จังหวัดนครราชสีมา

เมษายน ๒๔๖๖ กรมอากาศยานสั่งซื้อเครื่องบินขับไล่แบบนิเออพอร์ต เดอลาจ (Nieuport Delage NiD 1 29 C-1) จากประเทศฝรั่งเศสเข้าประจำการ ๑๒ เครื่อง เรียกชื่อย่อว่า น.ล. หรือเครื่องบินแบบ ๑๙ ชื่อปัจจุบันคือ เครื่องบินขับไล่แบบที่ ๔ (บ.ข.4)

กรมอากาศยานได้มีความเจริญก้าวหน้า มีชาวไทยและชาวต่างประเทศมาเยี่ยมเยียนมากขึ้น อาทิ เมื่อระหว่าง วันที่ ๑๕ - ๑๘ เมษายน ๒๔๖๗ พลจัตวา วิลเลียม มิทเชลล์ รองผู้บังคับการกรมอากาศยาน สหรัฐอเมริกา ได้เดินทางมาเยือนกรมอากาศยาน และขึ้นบินกับเครื่องบินเบรเกต์ รวม ๒ เที่ยวบิน นับเป็นชาวต่างประเทศคนแรก ที่ทำการบินกับเครื่องบินไทย พลจัตวา มิทเชลล์ ได้กล่าวชมเชยความเจริญก้าวหน้าของกรมอากาศยาน และ ต่อมาได้เสนอและอำนวยความสะดวกให้กรมอากาศยานส่งบุคลากร ไปรับการศึกษาที่สหรัฐอเมริกา กรมอากาศยานจึงได้ส่งนักบินไปฝึกบิน และส่ง นายพันตรี หลวงเวษยันตรังสฤษฏ์ (มุนี มหาสันตนะ) และนายพันตรี หลวงเนรมิตไพชยนต์ (เชียง สุขิลวรรณ) ไปศึกษาวิชาวิศวกรรมอากาศยาน

วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๔๖๘ กรมเสนาธิการทหารบก สั่งการให้กรมอากาศยานจัดการถ่ายรูปภูมิประเทศ โดยเครื่องบินในบริเวณจังหวัดพระนครบางส่วน และบริเวณจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ได้แผนที่ที่ใช้การได้เร็วขึ้น กับเพื่อประหยัดงบประมาณ เพราะการทำแผนที่ด้วยรูปถ่ายโดยเครื่องบินจะสิ้นเปลืองงบประมาณแผ่นดินน้อยกว่า การทำทางพื้นดิน

การปรับปรุงการจัดหน่วยของกรมอากาศยาน

พ.ศ.๒๔๖๗ ได้จัดตั้งกองโรงเรียนยิงปืนขึ้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยให้รวมอยู่กับกองบินใหญ่ที่ ๑

วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๔๖๘ ย้ายกองบินใหญ่ที่ ๑ จากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปตั้งที่เขาพระบาทหน้าย ตำบลโคกกระเทียม จังหวัดลพบุรี

วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๙ ได้เปลี่ยนแปลงชื่อกองโรงเรียนยิงปืนเบื้องต้นที่ดอนเมืองเป็น กองโรงเรียนการบินที่ ๑ และเปลี่ยนชื่อกองโรงเรียนยิงปืนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็น กองโรงเรียนการบินที่ ๒

วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยม กองโรงเรียนการบินที่ ๒ ของกรมอากาศยาน ที่ตำบลอ่าวมะนาว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลังจากที่เสด็จขึ้น ครองราชย์ เนื่องจากมีความสนพระทัยในความก้าวหน้าของกิจการบิน ในครั้งนี้กองโรงเรียนการบินที่ ๒ ได้จัดแสดงการบินให้ทอดพระเนตร ได้แก่ การบินลากพุนอากาศ การยิงเป้าหมายภาคพื้น การบินตรวจการณ์ เหนือพื้นน้ำ และการบินทิ้งพวงชูชีพ

กรมอากาศยานเป็นกรมขึ้นตรงต่อเสนาบดีกระทรวงกลาโหม

กระทรวงกลาโหมได้ออกแจ้งความทหารบกที่ ๓๒/๑๑๐๖๔ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๙ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แยกกรมอากาศยานออกจากกรมมีเสนาบดีวิธีการทหารบก เป็นกรมขึ้นตรงต่อเสนาบดี กระทรวงกลาโหม ตั้งแต่วันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๙ โดยกรมอากาศยาน มีหน่วยขึ้นตรง ดังนี้

๑. กองบินใหญ่ที่ ๑ (ลพบุรี)
๒. กองบินใหญ่ที่ ๒
 - ๒.๑ กองบินน้อยที่ ๑ (ดอนเมือง)
 - ๒.๒ กองบินน้อยที่ ๒ (นครราชสีมา)
๓. กองโรงเรียนการบินที่ ๑ (ดอนเมือง)
๔. กองโรงเรียนการบินที่ ๒ (ประจวบคีรีขันธ์)
๕. กองโรงงานกรมอากาศยาน (ดอนเมือง)
 - ๕.๑ ฝูงที่ ๑ (การซ่อม)
 - ๕.๒ ฝูงที่ ๒ (การสร้าง)
 - ๕.๓ ฝูงที่ ๓ (เครื่องยนต์)
 - ๕.๔ ฝูงที่ ๔ (นครราชสีมา)
 - ๕.๕ ฝูงที่ ๕ (ประจวบคีรีขันธ์)
 - ๕.๖ ฝูงที่ ๖ (ลพบุรี)

ในปีเดียวกันนี้ได้เปลี่ยน “เหล่าทหารอากาศยาน” เป็น “เหล่าทหารอากาศ”

เปิดโรงงานอากาศยานตำบลบางซื่อ

วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๗๐ กรมอากาศยานได้ทำพิธีเปิดโรงงานอากาศยานที่ตำบลบางซื่อ ซึ่งได้สร้าง เป็นโรงงานที่ ๓ โดยมี นายพันตรี หลวงเนรมิตไพชยนต์ เป็นผู้บังคับฝูงโรงงานอากาศยาน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เยี่ยมชมกิจการกรมอากาศยาน

วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๗๐ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๗๐ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ทอดพระเนตรกิจการของกรมอากาศยาน

ที่ดอนเมือง โดยกรมอากาศยานได้จัดการแสดงการบินถวาย ได้แก่ การบินผาดแผลงในขณะที่หยุดเครื่องยนต์ แล้วร่อนลง การบินผาดแผลงของเครื่องบินนิเออปอร์ต เดอลาจ และการบินรบตัวต่อตัว การบินหมู่ของเครื่องบินเบรเกต์ การบินทิ้งน้ำหนักด้วยร่มชูชีพ ในการนี้ นายพลตรี พระยาเฉลิมอากาศ เจ้ากรมอากาศยาน ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเครื่องทรงพิเศษของทหารอากาศ ในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งนายทหารพิเศษประจำกรมอากาศยาน จากนั้นได้ทรงมีพระราชดำรัสชมเชยกรมอากาศยานว่า

“ข้าพเจ้ามีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้รับเครื่องแบบนายทหารพิเศษเหล่าทหารอากาศยาน ที่พระยาเฉลิมอากาศ กล่าวมานั้นถูกแล้ว ข้าพเจ้าได้มีใจฝังอยู่ในเรื่องการอากาศยานมาช้านาน ตั้งแต่ครั้งยังอยู่ในประเทศอังกฤษ เมื่อได้ทราบว่าการทรงกลาโหมส่งนายทหารไปเรียนวิชาการบิน ก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในครั้งนั้นเมื่อได้พบนายทหารทั้งสามคนที่ไปเล่าเรียน หาได้นึกไม่ว่าจะสามารถมาก่อสร้างกรมอากาศยานให้ใหญ่โตถึงเพียงนี้ ไม่มีใครนึกฝันเลยว่า ผู้ที่ไปเรียนนั้นจะมาทำการอะไรหรือก่อสร้างอะไรได้ ที่จริงเวลาที่จะได้เล่าเรียนก็มีไม่มากนัก เมื่อมานึกดูผลของการที่ทำได้เทียบกับทุนที่กระทรวงกลาโหมได้ลงไป โดยส่งนายทหารสามคนออกไปนั้น ได้กำไรเหลือที่จะนับ นี่เป็นสิ่งที่เราควรยินดีและควรชมเชยนายทหารที่ได้ไปเล่าเรียนมาเป็นอย่างยิ่ง

กรมอากาศยานนี้ นับว่าเป็นสิ่งที่เชิดชูเกียรติยศของชาวไทยและประเทศสยามยิ่งกว่าการอื่น ๆ...”

พ.ศ.๒๔๗๑ กรมอากาศยานได้สั่งซื้อเครื่องบินฝึกแบบที่ ๓ (บ.ฝ.๓ หรือ PT-1) รวม ๔ เครื่องจากสหรัฐอเมริกา

วันที่ ๑๐ เมษายน ๒๔๗๑ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯ เยี่ยมโรงงานกรมอากาศยานที่ตำบลบางซื่อ ในการนี้ได้ทรงทอดพระเนตรบริเวณโรงงานโดยทั่วไป รวมทั้งอาคารสถานที่ต่าง ๆ ตลอดจนห้องทดลองและการทดลองโลหะ รวมทั้งรับฟังการรายงานความก้าวหน้าของการสร้างเครื่องบินขึ้นใช้ในราชการของกรมอากาศยาน

พ.ศ.๒๔๗๒ เริ่มมีความคิดที่จะจัดตั้งการบินพลเรือน โดยใช้สนามบินดอนเมืองเป็นสนามบินพลเรือนด้วย ดังนั้นจึงมีการก่อสร้างโรงเก็บเครื่องบินให้มีขนาดใหญ่ขึ้น รวมถึงการสร้างเส้นทางสนามบินเพิ่มเติม

พ.ศ.๒๔๗๒ ได้มีการจัดซื้อเครื่องบินพร้อมซื้อสิทธิบัตรในการสร้าง เข้ามาใช้ใช้ในราชการได้แก่

- วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๗๒ จัดซื้อเครื่องบินบริสตอล แบบบูลด์ด็อก จากประเทศอังกฤษ
- วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๗๒ จัดซื้อเครื่องบินแอฟโรแบบ 504N จากประเทศอังกฤษ
- วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๔๗๒ จัดซื้อเครื่องบินไฮน์เกลแบบ HD 43 จากประเทศเยอรมนี และ

เครื่องยนต์บริสตอลจูปิเตอร์ จากประเทศอังกฤษ

พ.ศ.๒๔๗๓ กรมอากาศยานได้ย้ายกองเทคนิคของกองโรงงานอากาศยาน และกองโรงงานที่ ๒ ไปทำการที่ตำบลบางซื่อ เพื่อรวมเป็นหน่วยเดียวกันกับโรงงานที่ ๓ ซึ่งตั้งอยู่ก่อนหน้าแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๗๐

ธันวาคม ๒๔๗๓ กรมอากาศยาน ได้ออกคำสั่งแจงเรื่องเครื่องบินต่างประเทศบินลงในราชอาณาจักร

เนื่องจากมีเครื่องบินของประเทศต่าง ๆ ได้แวะมาลงที่สนามบินดอนเมืองมีจำนวนมากขึ้น โดยแบ่งสนามบินออกเป็น ๒ ประเภท คือ สนามบินทหาร และสนามบินพลเรือน พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ของเครื่องบินต่างประเทศที่มาลงที่สนามบินดอนเมืองซึ่งถือเป็นสนามบินสากลเพียงแห่งเดียว

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๔ กรมอากาศยานยกเลิกการเดินทางอากาศไปรษณีย์และโอนการบินไปรษณีย์ให้กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม โดยบริษัท ขนส่งทางอากาศ จำกัด ซึ่งถือว่าเป็นสายการบินพาณิชย์ บริษัทแรกของไทย นับเป็นจุดเริ่มต้นของการแยกการบินทหาร และการบินพลเรือนออกจากกัน

วันที่ ๙ กันยายน ๒๔๗๔ กรมอากาศยาน ได้รับเครื่องบินขับไล่แบบที่ ๖ (บ.ข.๖ หรือ bristol bulldog) จากประเทศอังกฤษ จำนวน ๒ เครื่อง เครื่องบินขับไล่แบบที่ ๗ (บ.ข.๗ หรือ boeing 100 E จากสหรัฐอเมริกา จำนวน ๒ เครื่อง และเครื่องบินขับไล่แบบที่ ๘ (บ.ข.๘ หรือ Heinkel HD 43) จากประเทศเยอรมนี จำนวน ๑ เครื่อง

วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๔๗๕ กรมอากาศยาน ทำพิธีเปิดโรงเรียนการบินชั้นสูง ซึ่งเป็นโรงเรียนการบินชั้นปลายสำหรับนักบินในขณะนั้น

วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๕ ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย กระทรวงกลาโหมได้มีการปรับโครงสร้างใหม่ โดยกรมอากาศยานซึ่งเคยขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม ให้เปลี่ยนเป็นขึ้นตรงต่อผู้บัญชาการทหารบก และได้ล้มเลิกยศนายพลในตำแหน่งของกองทัพบกทั้งหมด จึงทำให้ นายพลโท พระยาเฉลิมอากาศ พ้นจากตำแหน่งเจ้ากรมอากาศยาน โดยให้มียศเพียง นายพันเอก และให้ นายพันเอก พระยาเวหาสยานศิลป์สิทธิ์ เป็น เจ้ากรมอากาศยานแทน ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๗๕

วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๖ เกิด “กบฏบวรเดช” โดยพระองค์เจ้าบวรเดช ทรงนำกำลังทหารบกเข้ายึดกรมอากาศยาน เพื่อจะทำการปฏิวัติแต่ไม่สำเร็จ ทำให้นายทหารชั้นผู้ใหญ่ และนายทหารนักบิน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เป็นกำลังอันสำคัญของกรมอากาศยานต้องถูกจับกุม ถูกปลด และถูกจำคุกต้องโทษทางการเมือง ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ นายพันเอกพระยาเวหาสยานศิลป์สิทธิ์ พ้นจากตำแหน่ง และให้ นายพันเอกพระเวชยันตรังสฤษฏ์ เป็นเจ้ากรมอากาศยานแทน

ในปี พ.ศ.๒๔๗๖ การบินพาณิชย์ได้เจริญก้าวหน้าขึ้น และมีเครื่องบินพาณิชย์ของต่างประเทศมาลงที่สนามบินดอนเมืองเป็นประจำและทวีจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ แต่สนามบินเป็นสนามหญ้า เมื่อถึงฤดูฝนพื้นสนามนองไปด้วยน้ำและเป็นหลุมเป็นโคลน เครื่องบินขนาดใหญ่ไม่สามารถขึ้นลงได้ กรมอากาศยานจึงได้ขออนุมัติทำการสร้างทางวิ่งของเครื่องบินเป็นคอนกรีต ตั้งแต่วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๖ และแล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๔๗๗

เปลี่ยนนามหน่วย

พ.ศ.๒๔๗๖ เปลี่ยนกองบินใหญ่ที่ ๑ เป็นกองบินน้อยที่ ๑

พ.ศ.๒๔๗๙ เปลี่ยนกองบินน้อยที่ ๑ เป็นกองบินน้อยที่ ๔

พ.ศ.๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ กรมอากาศยาน ได้ซื้อเครื่องบินขับไล่แบบที่ ๙ (บ.ข.๙ หรือ Hawk II) และเครื่องบินโจมตีแบบที่ ๑ (บ.จ.๑ หรือ Corsair) พร้อมสิทธิบัตรการสร้าง จากสหรัฐอเมริกา แบบละ ๑๒ เครื่อง

เครื่องบินทั้ง ๒ แบบ เป็นเครื่องบินที่มีบทบาทในการรบทางอากาศในกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส และสงครามมหาเอเซียบูรพา ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๗๙ - ๒๔๘๓

พ.ศ.๒๔๗๘ จัดซื้อเครื่องบินตลอดจนสิทธิบัตรการสร้างเครื่องบินขับไล่แบบที่ ๑๐ (บ.ข.๑๐ หรือ Hawk III) จากบริษัทเคอร์ติส สหรัฐอเมริกา โดยซื้อเครื่องบินสำเร็จรูปมาจำนวน ๒๔ เครื่อง

การยกฐานะกรมอากาศยานเป็นกรมทหารอากาศ

ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ตราให้ ณ วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ.๒๔๗๘ ให้กรมอากาศยานเป็นกรมขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และเรียกชื่อใหม่ ว่า “กรมทหารอากาศ” มีหน่วยขึ้นตรง ดังนี้

๑. แผนกสมุหบัญชี
๒. กองเสนารักษ์
๓. กองโรงงานกรมทหารอากาศ
๔. กองบินน้อยที่ ๑ (ดอนเมือง)
๕. กองบินน้อยที่ ๒ (ดอนเมือง)
๖. กองบินน้อยที่ ๓ (นครราชสีมา)
๗. กองบินน้อยที่ ๔ (ลพบุรี)
๘. กองบินน้อยที่ ๕ (ประจวบคีรีขันธ์ เดิมเป็น กองโรงเรียนการบินที่ ๒)

การเปลี่ยนแปลงเครื่องแบบทหารอากาศจากสีกากีแกมเขียวเป็นสีเทา

เมื่อกรมทหารอากาศแยกออกจากกองทัพบกและข้าราชการกรมทหารอากาศได้รับพระราชทานยศ และแต่งตั้งยศเป็นทหารอากาศแล้ว ได้มีพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหารเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘ ตราไว้ ณ วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.๒๔๗๘ โดยกำหนดลักษณะและประเภทของเครื่องแบบไว้ ๓ เหล่า คือ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ต่อมาได้มีกฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหารอากาศ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๗๙ กำหนดรายละเอียดลักษณะชนิดและประเภทของเครื่องแบบ ทหารอากาศขึ้น ซึ่งสีของเครื่องแบบได้เปลี่ยนเป็น “สีเทา” ทหารอากาศจึงได้ใช้เครื่องแบบสีเทาลงมา จนถึงปัจจุบัน

พระราชทานยศทหารอากาศใหม่

หลังจากกรมทหารอากาศอยู่ในการบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้มีการออกพระราชบัญญัติยศทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๙ ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๗๙ โดยกำหนดให้มียศ ทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ และต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานยศทหารอากาศ แก่ข้าราชการชั้นสัญญาบัตรในกรมทหารอากาศ ตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๙ ตามแจ้งความทหาร ที่ ๑๕๔/๑๒๓๑๖ สำหรับข้าราชการชั้นประทวนได้รับยศทหารอากาศ ตามคำสั่งทหาร ที่ ๑๕๙/๑๒๓๑๓ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๙

การยกฐานะกรมทหารอากาศเป็นกองทัพอากาศ

เมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ.๒๔๘๐ กระทรวงกลาโหมได้ยกฐานะ กรมทหารอากาศ เป็น “กองทัพอากาศ” (พ.ร.บ.จัดระเบียบราชการ กท.(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๔๗๙) ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยมีหน่วยขึ้นตรง ดังนี้

๑. กรมเสนาธิการ
 - ๑.๑ แผนกที่ ๑
 - ๑.๒ แผนกที่ ๒
 - ๑.๓ แผนกที่ ๓
 - ๑.๔ แผนกที่ ๔
๒. แผนกสมุหบัญชร
๓. กองเสนาธิการ
๔. กรมโรงงานทหารอากาศ
๕. แหล่งสมาคมสโมสร
๖. กองบินน้อยที่ ๑
๗. กองบินน้อยที่ ๒
๘. กองบินน้อยที่ ๓
๙. กองบินน้อยที่ ๔
๑๐. กองบินน้อยที่ ๕

ในวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ.๒๔๘๐ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้

นาวาอากาศเอก พระเวชยันตรังสฤษฏ์ (มุณี มหาสันทนะ) เจ้ากรมทหารอากาศ
เป็น ผู้บัญชาการทหารอากาศ

นาวาอากาศเอก พระศิลาปศัตราคม (ภักดี เกษสำลี) รองเจ้ากรมทหารอากาศ
เป็น รองผู้บัญชาการทหารอากาศ

นาวาอากาศเอก หลวงกาจสงคราม เสนาธิการกรมทหารอากาศ
เป็น เสนาธิการทหารอากาศ

พ.ศ.๒๔๘๐ จัดซื้อเครื่องบินขับไล่แบบที่ ๑๑ (บ.ข.๑๑ หรือ Hawk 75 N) จากบริษัทเคอร์ติส สหรัฐอเมริกา จำนวน ๑๒ เครื่อง จัดซื้อเครื่องบินทิ้งระเบิด ๒ เครื่องยนต์แบบที่ ๓ (บ.ท.๓ หรือ Martin 139 W) จากบริษัท เกล็น แอล มาร์ติน

พ.ศ.๒๔๘๑ ได้มีการจัดส่วนราชการกองทัพอากาศอีก โดยเพิ่มแผนกโรงเรียน แผนกอาวุธ และ กองโรงเรียนการบิน ให้ขึ้นตรงต่อกรมเสนาธิการทหารอากาศ และเปลี่ยนชื่อกรมโรงงานทหารอากาศ เป็น กรมช่างทหารอากาศ พ.ศ.๒๔๘๑

ในปีเดียวกันได้จัดซื้อเครื่องบินจากสหรัฐอเมริกาอีก ๒ แบบ คือ เครื่องบินสื่อสารแบบที่ ๑ (บ.ส.๑ หรือ Fairchild 24 J/K) จำนวน ๓ เครื่อง และเครื่องบินสื่อสารแบบที่ ๒ (บ.ส.๒ หรือ Rearwin Deluxe M 9000) จำนวน ๒ เครื่อง

วันที่ ๖ มกราคม ๒๔๘๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยม กองบินน้อยที่ ๔ โคกกะเทียม และในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๑ ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อทอดพระเนตรการแสดงการบิน พร้อมด้วย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา และ สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช

การกำหนดเครื่องหมายประจำกองบินและฝูงบิน

กองทัพอากาศได้มีคำสั่งที่ ๑๑๐/๔๐๒๒ ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๘๒ ให้แก่ประมวลช้อบังคับ ทหารอากาศ กำหนดเครื่องหมายประจำกองบินและฝูงบิน เพื่อให้เข้าใจและทราบว่าเป็น เครื่องบินสังกัดกองบินใด และฝูงบินใด ที่เท่าใด เครื่องหมายได้กำหนดไว้ดังนี้

๑. กองโรงเรียนการบิน เป็นรูปดวงประทีปสีดำ เปลวเพลิงสีส้ม อยู่ภายในรูปจักรสีขาวยาว และปีกสีดำ และอยู่สองข้างจักรสีส้ม

๒. กองบินน้อยที่ ๑ เป็นรูปสุครีพ สีเสน

๓. กองบินน้อยที่ ๒ เป็นรูปองคต สีเขียว

๔. กองบินน้อยที่ ๓ เป็นรูปนิลพัทธ์ สีน้ำรักร

๕. กองบินน้อยที่ ๔ เป็นรูปหนุมาน สีขาว

๖. กองบินน้อยที่ ๕ เป็นรูปขามบูรราช สีชมพู

๗. ฝูงบินที่ ๑ เป็นรูปวงกลมสีเมลิ็ดมะปราง ล้อมรอบเครื่องหมายประจำกองบิน

๘. ฝูงบินที่ ๒ เป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนสีฟ้า ล้อมรอบเครื่องหมายประจำกองบิน

๙. ฝูงบินที่ ๓ เป็นรูปสามเหลี่ยมสีเทา ล้อมรอบเครื่องหมายประจำกองบิน

กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๔๘๓ - ๒๔๙๐

พระราชกฤษฎีกาการจัดหน่วยย่อยในกระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๘๓ ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๘๓ และกระทรวงกลาโหมได้มีคำสั่งลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๘๓ ให้ใช้ ข้อบังคับทหาร ว่าด้วยกำลังเจ้าหน้าที่กองทัพอากาศในเวลาปกติ ๘๓ ซึ่งได้แบ่งส่วนราชการกองทัพอากาศ ออกเป็น

๑. กองบังคับการกองทัพอากาศ

๒. แผนกพลธิการทหารอากาศ

๓. แผนกโยธา-พาหนะทหารอากาศ

๔. กองเสนาธิการทหารอากาศ

๕. กองการบินพลเรือนทหารอากาศ

๖. กองตรวจทหารอากาศ
๗. สโมสรทหารอากาศ
๘. กรมเสนาธิการทหารอากาศ (แผนกที่ ๑,๒,๓,๔,แผนกโรงเรียน,แผนกอาวุธ,แผนกสื่อสารและกองโรงเรียนการบิน)
๙. กองบินน้อยที่ ๑ (ดอนเมือง)
๑๐. กองบินน้อยที่ ๒ (โคกกระเทียม ลพบุรี)
๑๑. กองบินน้อยที่ ๓ (นครราชสีมา)
๑๒. กองบินน้อยที่ ๔ (โคกกระเทียม ลพบุรี)
๑๓. กองบินน้อยที่ ๕ (ประจวบคีรีขันธ์)
๑๔. กรมโรงงานทหารอากาศ (แผนกที่ ๑,๒,๓,๔,๕ และ ๖)

พ.ศ.๒๔๘๓ เหตุการณ์ทางด้านอินโดจีนฝรั่งเศสมีการคุกคามละเมิดสนธิสัญญาทางพระราชไมตรี มีการส่งเครื่องบินล่องละเมิดอธิปไตยของไทยเรื่อยมา จนกระทั่งวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๓ จึงเกิดการต่อสู้ทางอากาศเป็นครั้งแรกระหว่างเครื่องบินของกองทัพอากาศกับเครื่องบินของฝรั่งเศส

การปฏิบัติการรบทางอากาศในกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๓ - ๒๔๘๔ นั้น ได้ส่งผลดีเด่น สร้างชื่อเสียงเกียรติคุณให้แก่กองทัพอากาศเป็นอย่างยิ่ง กองทัพอากาศทำการรบได้รับชัยชนะในทุกด้าน จนเป็นผลให้กองทัพพบได้ชัยชนะในที่สุด นักบินและพลปืนหลังของกองทัพอากาศได้รับพระราชทานเลื่อนยศและเหรียญดุษฎีมาลาเข็มกล้าหาญ ตลอดจนเหรียญกล้าหาญเป็นจำนวนมาก ผูกบินที่ได้รับคำชมเชยก็ให้ประดับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ สายยงยศไหมสีเขียว และได้ยุติการรบลง เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๘๔

พ.ศ.๒๔๘๓ จัดซื้อเครื่องบินสื่อสารแบบที่ ๑ จากบริษัทแฟร์ไรลด์ สหรัฐอเมริกาอีก ๑๐ เครื่อง สั่งซื้อเครื่องบินโจมตีแบบที่ ๒ (บ.จ.๒ หรือ Mitsubishi Ki - 30 Ann หรือที่นิยมเรียกว่านาโงยา) จากประเทศญี่ปุ่น จำนวน ๒๕ เครื่อง และเครื่องบินทิ้งระเบิดแบบที่ ๔ หรือ Mitsubishi Ki - 21Sally หรือที่นิยมเรียกกันว่า นากาจิม่า) จำนวน ๙ เครื่อง

ในปลายปี พ.ศ.๒๔๘๓ ทางราชการได้มีการเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ให้เป็นแบบสากล จากเดิมที่เคยกำหนดให้วันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่และมีการเปลี่ยนพุทธศักราช ให้เปลี่ยนเป็นวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่และเปลี่ยนพุทธศักราช ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๔ เป็นต้นไป จึงทำให้ปี พ.ศ.๒๔๘๓ มีเพียง ๙ เดือน

พ.ศ.๒๔๘๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อกองทัพอากาศ ด้วยการพระราชทานพระราชทรัพย์ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท เพื่อเป็นทุนในการก่อสร้างสถานที่ตรวจรักษาพยาบาลและการแพทย์ของกองทัพอากาศให้ทัดเทียมกับเหล่าทัพอื่น ๆ ซึ่งกองทัพอากาศได้นำเงินพระราชทานส่วนหนึ่งไปจัดซื้อที่นาทางฝั่งตะวันออกของถนนพหลโยธิน ซึ่งต่อมาบางส่วนของพื้นที่นี้ได้เป็นที่ตั้งกรมแพทย์ทหารอากาศ และโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชในปัจจุบัน ส่วนที่เหลือได้เตรียมไว้สำหรับเป็นค่าก่อสร้างอาคารสถานที่ทำการต่อไป

ในเดือน เมษายน ๒๕๘๔ หลังเกิดกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศสแล้ว ได้จัดตั้ง กองบินน้อยที่ ๖ เพิ่มขึ้นอีก ๑ กองบิน ให้มีหน้าที่เป็นกองบินทิ้งระเบิด โดยบรรจุเครื่องบินทิ้งระเบิดแบบที่ ๓ (มาร์ติน) และในปี พ.ศ.๒๕๘๕ บรรจุเครื่องบินทิ้งระเบิดแบบที่ ๔ (นากาชิมา)

ในเดือน มิถุนายน ๒๕๘๔ คณะหนังสือพิมพ์อาซาฮีชิมบุน ได้ส่งผู้แทนนำเครื่องร่อน ๓ เครื่องมามอบให้เป็นของขวัญแก่กองทัพอากาศ เพื่อร่วมเฉลิมฉลองรัฐธรรมนูญของไทย โดยมี น.ส.วงเดือน ภูมิตร์น นางสาวไทยเป็นผู้แทนรับมอบที่สนามบินดอนเมือง นับเป็นครั้งแรกที่นักบินไทยได้มีโอกาสฝึกกับเครื่องร่อนภายในประเทศ

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๘๔ เกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาโดยญี่ปุ่นยกกำลังทหารเข้าบุกประเทศไทย กองบินน้อยที่ ๕ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นที่หมายแห่งหนึ่งที่ถูกทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบก ทหารอากาศและครอบครัว กองบินน้อยที่ ๕ ได้ร่วมใจกันต่อสู้ประกอบวีรกรรมที่ได้รับการยกย่องมาจนถึงทุกวันนี้

ในขณะเดียวกันที่สนามบินวัดนานคร กองทัพอากาศได้โจมตีสนามบินด้วยเครื่องบินที่ทันสมัย เครื่องบินขับไล่ของกองทัพอากาศได้วิ่งขึ้นเพื่อทำการต่อสู้ด้วยกำลังที่น้อยกว่า จึงถูกข้าศึกยิงตก ๓ เครื่อง และนักบินเสียชีวิต

ประเทศไทยเข้าสู่สงครามมหาเอเซียบูรพานับตั้งแต่วันนั้น กองทัพอากาศได้โยกย้ายกำลังไปยัง สนามบินจังหวัดต่างๆ กองโรงเรียนการบินซึ่งตั้งอยู่ที่ดอนเมืองมาเป็นเวลาเกือบ ๓๐ ปี ต้องย้ายไปอยู่ที่จังหวัด นครราชสีมา

สงครามครั้งนี้ทำให้นักบินของกองทัพอากาศหลายคนในฝูงบินรักษาพระนคร ฝูงบินที่ลำปาง ได้รับเหรียญกล้าหาญประดับช่อกษัตริย์ และในตอนปลายสงครามนายทหารอากาศชั้นผู้ใหญ่หลายท่านก็ได้มีส่วนร่วมปฏิบัติการในหน่วยเสรีไทยอย่างเต็มที่ และสงครามได้ยุติลงในปี พ.ศ.๒๕๘๘

๑๒ ธันวาคม ๒๕๘๔ กองโรงเรียนการบินซึ่งตั้งอยู่ที่ดอนเมืองมาเป็นเวลาเกือบ ๓๐ ปี ต้องย้ายไปอยู่ที่ จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาขึ้น โดยอาศัยรวมอยู่กับกองบินน้อยที่ ๓

พ.ศ.๒๕๘๕ ได้สั่งซื้อเครื่องบินจากประเทศญี่ปุ่น ๒ แบบ คือ

- เครื่องบินขับไล่แบบที่ ๑๒ (บ.ข.๑๒ หรือ Nakajima Ki-27b Nate หรือ โอตะ) จำนวน ๑๒ เครื่อง

- เครื่องบินฝึกขั้นสูงแบบที่ ๖ (บ.ฝ.๖ หรือ Tachikawa Ki-36 Ida หรือ ตาชิกาวา) จำนวน ๒๔ เครื่อง

ตุลาคม พ.ศ.๒๕๘๕ เกิดน้ำท่วมใหญ่ในพระนคร เนื่องจากฝนตกหนักอย่างต่อเนื่อง น้ำส่วนหนึ่งได้ไหลท่วมสนามบินดอนเมือง บ้านพักข้าราชการและกองบัญชาการกองทัพอากาศ ซึ่งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๓๑ หรือถนนศรีรัช (ปัจจุบันคือ ถนนวิภาวดีรังสิต) ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๘๕ กองทัพอากาศมีคำสั่งให้กองบินใหญ่ผสมภาคพายัพ ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดลำปาง นำเครื่องบินทิ้งระเบิดแบบที่ ๔

(นาคาชิม่า) จำนวน ๖ เครื่อง ลำเลียงอาหารสด เนื้อสัตว์และพืชผัก มาทำการทิ้งสนับสนุนให้แก่ทหารอากาศที่ดอนเมือง

พ.ศ.๒๔๘๖ จัดซื้อเครื่องบินขับไล่แบบที่ ๑๓ (บ.ข.๑๓ หรือ Nakajima Ki-43 - II b หรือ ฮายาบุซา) จากประเทศญี่ปุ่น จำนวน ๒๔ เครื่อง

ขณะเดียวกันได้รับเครื่องบินทิ้งระเบิดแบบ มาร์ติน ๑๓๙ (Martin 139) จำนวน ๓ เครื่อง และมาร์ติน ๑๖๖ (Martin 166) จำนวน ๖ เครื่อง ซึ่งญี่ปุ่นยึดได้จากขวาและมอบให้ไทย นักบินไทยนำเครื่องบินทิ้งระเบิด ๒ แบบ บินจากขวามาถึงประเทศไทยในวันที่ ๑๖ สิงหาคม และ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๘๖ ตามลำดับเรียกชื่อรวมกันว่าเครื่องบินทิ้งระเบิดแบบที่ ๓ (บ.ท.๓) เช่นเดียวกับเครื่องบินที่ซื้อมาฝูงแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๐

ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ทางเครื่องบินมายังกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง ในการนี้กองทัพอากาศได้ทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องบินแบบจอมพลอากาศแต่พระองค์ จากนั้นได้ทรงเครื่องบินแบบจอมพลอากาศ เสด็จฯ เข้าสู่พระนคร นับเป็นเกียรติแก่กองทัพอากาศอย่างหาที่สุดมิได้ที่พระองค์ทรงเครื่องบินทหารอากาศเป็นครั้งแรก

ในวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๘๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังกองทัพอากาศ ดอนเมือง เพื่อทอดพระเนตรกิจการทางด้านการบิน ทรงสนพระทัยในกิจการทุกแขนง เนื่องจากพระองค์มีพระทัยรักในด้านการบิน และเคยมีพระราชประสงค์ที่จะทำการบินด้วยพระองค์เอง ในโอกาสนี้ พลอากาศโท หลวงเทวฤทธิ์พันธุ์ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ได้ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสประดับปีกเครื่องหมายนักบินประจำกอง ถวายเป็นพิเศษ จากนั้นได้ทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ และทรงทดลองพระประสาธน์ด้วยเครื่องตรวจนักบินในแผนกเวชกรรมการบิน พร้อมทั้งได้ทรงทดลองขับเครื่องบินสี่สสารแบบที่ ๑ (บ.ส.๑ หรือ Fairchild 24) บนพื้นด้วย

กรกฎาคม ๒๔๘๙ กองทัพอากาศได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ดำเนินการด้านการบินพาณิชย์ เนื่องจากการขนส่งทางอากาศของบริษัทขนส่ง จำกัด ต้องระงับลงในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ จึงให้มีการฟื้นฟูการบินพาณิชย์ขึ้นใหม่อีกครั้ง และใน ๕ ธันวาคม ๒๔๘๙ ได้ทำพิธีเปิดสายการบินพาณิชย์ภายในประเทศเป็นทางการ เพื่อรับส่งผู้โดยสาร พัสดุ และไปรษณียภัณฑ์ โดยมีเส้นทางการบินจากดอนเมืองไปจังหวัดพิษณุโลก ลำปาง เชียงใหม่ และจากดอนเมืองไปจังหวัดภูเก็ต

พ.ศ.๒๔๙๐ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ด้วยเงื่อนไขทางการเมือง กองทัพอากาศจำเป็นต้องซื้อเครื่องบินที่เหลือใช้สงครามจากฝ่ายสัมพันธมิตรเข้าประจำการเป็นจำนวนมาก ได้แก่ เครื่องบินสี่สสารแบบ L-4 (บ.ส.๓) จำนวน ๔๒ เครื่อง แบบ L-5 (บ.ส.๔) จำนวน ๑๐ เครื่อง

วันที่ ๑ มีนาคม ๒๔๙๐ กองทัพอากาศได้อนุญาตดำเนินการด้านการบินพาณิชย์ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๙ ให้กระทรวงคมนาคมไปดำเนินการ โดยมีการตั้งบริษัทขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจการใช้ชื่อว่า บริษัทเดินอากาศ จำกัด (Siamese Airways Co.,Ltd.) ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็น บริษัทเดินอากาศไทย

จำกัด (Thai Airways Co.,Ltd.) อย่างไรก็ตามกองทัพอากาศก็ยังคงช่วยเหลือจัดส่งนักบินไปบินหมุนเวียนกัน และต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๐๒ บริษัทได้รับการขาดทุนจากการบินภายนอกประเทศ จึงรวมทุนกับบริษัท Scandinavian Airlines System จัดตั้งเป็นบริษัทการบินไทย จำกัด (Thai Airways International Ltd.) เป็นสายการบินแห่งชาติ โดยบริษัทเดินอากาศไทย จำกัด ถือหุ้นร้อยละ ๗๐ และบริษัท Scandinavian Airlines System ถือหุ้นร้อยละ ๓๐ ซึ่งมี พล.อ.อ.บุญชู จันทร์เบกษา ผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นประธาน กรรมการฯ และ น.ต.ประสงค์ สุชีวะ เป็นกรรมการผู้จัดการทั่วไป และเปิดเที่ยวบินปฐมฤกษ์ไปฮ่องกง เมื่อ ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๓ ในที่สุดรัฐบาลได้ซื้อหุ้นคืนทั้งหมดจากบริษัท Scandinavian Airlines System เมื่อ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๐ นับว่าบริษัทการบินไทย จำกัด เป็นบริษัทของชาติไทยโดยแท้จริง โดยผู้บริหารบริษัทฯ มาจากกองทัพอากาศ

กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๔๑ - ๒๕๔๔

พระราชกฤษฎีกา จัดวางระเบียบราชการกองทัพอากาศใน กระทรวงกลาโหม พุทธศักราช ๒๕๔๑ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๑ ได้มีการจัดส่วนราชการกองทัพอากาศ ดังนี้

๑. กรมเสนาธิการทหารอากาศ

- ๑.๑ เสธ.ทอ.กลาง
- ๑.๒ เสธ.ทอ.๑
- ๑.๓ เสธ.ทอ.๒
- ๑.๔ เสธ.ทอ.๓
- ๑.๕ เสธ.ทอ.๔
- ๑.๖ รร.สธ.ทอ.

๒. กรมสื่อสารทหารอากาศ

๓. กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

- ๓.๑ โรงเรียนนายทหารนักบิน
- ๓.๒ โรงเรียนการบิน
- ๓.๓ โรงเรียนพลาธิการ
- ๓.๔ โรงเรียนทหารราบ
- ๓.๕ โรงเรียนช่างอากาศ
- ๓.๖ โรงเรียนสื่อสาร
- ๓.๗ โรงเรียนถ่ายรูป
- ๓.๘ โรงเรียนการอาวุธ
- ๓.๙ โรงเรียนจ่าอากาศพยาบาล

๔. กรมสรรพาวุธทหารอากาศ

๕. กรมการเงินทหารอากาศ

๖. กรมพลอากาศทหารอากาศ

๖.๑ กรมการบำรุง

๖.๒ กรมช่างโยธา

๖.๓ กรมพาหนะ

๖.๔ กองดุริยางค์

๖.๕ เรือนจำ

๗. กรมการบินพลเรือน

๘. กรมช่างอากาศ

๙. กรมแพทย์ทหารอากาศ

๑๐. กรมอากาศโยธิน

๑๑. กองบินรบ (กองบินภาค ๑, ๒, ๓ และกองบินลำเลียง)

พ.ศ.๒๔๙๒ พลอากาศโท เชิดวุฒากาศ เสนาธิการทหารอากาศ ได้เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศขึ้น และดำเนินการเปิดการศึกษาเป็นระยะ ๑ ปี เป็นรุ่นแรก

พ.ศ.๒๔๙๒ กองทัพอากาศได้ยกเลิกใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดทุกแบบที่ประจำการในกองบินน้อยที่ ๖ และบรรจุเครื่องบินลำเลียงและสื่อสารเข้าประจำการแทน จึงเปลี่ยนชื่อ “กองบินน้อยที่ ๖” เป็น “กองบินลำเลียง” เพื่อให้ความหมายใกล้เคียงกับหน้าที่ของกองบิน ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๙๖ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองบินน้อยที่ ๖” เหมือนเดิม

การรับโอนกองบินทหารเรือ (กองบินน้อยที่ ๗)

เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๙๔ กองทัพอากาศได้รับมอบกองบินทหารเรือ ที่เป็นส่วนราชการขึ้นตรงต่อกองทัพเรือ มีหน้าที่ฝึกและปฏิบัติการรบร่วมกับกำลังทางเรือ ซึ่งกระทรวงกลาโหมได้มีการปรับปรุงกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ใหม่ และให้โอนกองบินทหารเรือที่ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านจุกเสม็ด ตำบลสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มาขึ้นอยู่กับกองทัพอากาศ โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “กองบินน้อยที่ ๗” มีภารกิจสนับสนุนการปฏิบัติการของกองกำลังทางพื้นดิน (หน่วยนาวิกโยธินและทหารบก) ด้านจังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด และอำเภออรัญญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี ต่อมากองทัพเรือได้จัดตั้งกองบินทหารเรือขึ้นใหม่ กองบินน้อยที่ ๗ จึงกำหนดภารกิจใหม่เป็น กองบินลาดตระเวนและซีเป่าหมาย จนถึงปี พ.ศ.๒๕๐๖ เปลี่ยนชื่อเป็น “กองบิน ๗” และกองทัพอากาศได้ปรับปรุงการจัดส่วนราชการอีกในปี พ.ศ.๒๕๒๐ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองบิน ๗๑” ต่อมากองทัพอากาศได้จัดตั้งกองบิน ๗๑ ณ ที่ตั้งแห่งใหม่ที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และย้ายเข้าที่ตั้งเสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๕ จึงได้มอบพื้นที่คืนให้กับกองทัพเรือเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๕ จนถึงปี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กองบิน ๗ (คำสั่ง ทอ.(เฉพาะ) ที่ ๔๘/๔๒ ลง ๕ มี.ค.๔๒)

กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๔๙๕ - ๒๔๙๗

พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกองทัพอากาศในกระทรวงกลาโหม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๕ โดยจัดส่วนราชการกองทัพอากาศใหม่ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑. ส่วนกลาง มี ๓ ฝ่าย

๑.๑ ฝ่ายอำนวยการ ได้แก่ กรมเสนาธิการทหารอากาศ มี ๒ หน้าที่ คือ

๑.๑.๑ หน้าที่เสนาธิการทหารอากาศ มี ๔ หน่วย คือ กรมกำลังพลทหารอากาศ, กรมการข่าวทหารอากาศ, กรมยุทธการทหารอากาศ และกรมการส่งกำลังบำรุงทหารอากาศ

๑.๑.๒ หน้าที่ธุรการ คือ กรมสารบรรณทหารอากาศ

๑.๒ ฝ่ายเทคนิค ได้แก่ กรมพลธิการทหารอากาศ มีหน่วยขึ้นตรง ๓ หน่วย คือ กรมการบำรุงทหารอากาศ, กรมช่างโยธาทหารอากาศ และกรมพาหนะทหารอากาศ

๑.๓ ฝ่ายกิจการพิเศษ ได้แก่ กรมการเงินทหารอากาศ และกรมการบินพลเรือน

๒. ส่วนการศึกษา ได้แก่ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ มีหน่วยขึ้นตรง ๔ หน่วย คือ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ, โรงเรียนนายทหารนักบิน, โรงเรียนนายเรืออากาศ และกองโรงเรียนการบิน

๓. ส่วนกำลังรบ ได้แก่

๓.๑ กองบินยุทธการ มีหน่วยขึ้นตรง คือ ผู้บังคับทหารอากาศดอนเมือง กองบินน้อยที่ ๑, ๒, ๔, ๕, ๖ และ ๗

๓.๒ กรมอากาศโยธิน

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๖ กองทัพอากาศได้ย้ายกองบินน้อยที่ ๔ จากที่ตั้งตำบลโคกกระเทียม จังหวัดลพบุรี ไปเข้าที่ตั้งใหม่ที่ตำบลตาคี จังหวัดนครสวรรค์

พ.ศ.๒๔๙๖ กองทัพอากาศได้จัดตั้ง “โรงเรียนนายเรืออากาศ” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อผลิตนายทหารชั้นสัญญาบัตร และได้กระทำพิธีเปิดการศึกษาเป็นรุ่นแรกเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๙๖

กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๔๙๘ - ๒๕๐๕

พระราชกฤษฎีกา จัดระเบียบราชการกองทัพอากาศในกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๔๙๘ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๙๘ โดยให้มีการจัดส่วนราชการออกเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

๑. ส่วนบัญชาการ

๑.๑ สำนักงานเลขานุการกองทัพอากาศ

๑.๒ กรมสารบรรณทหารอากาศ

๑.๓ กรมกำลังพลทหารอากาศ

๑.๔ กรมข่าวทหารอากาศ

๑.๕ กรมยุทธการทหารอากาศ

๑.๖ กรมส่งกำลังบำรุงทหารอากาศ

๑.๗ กรมจเรทหารอากาศ

๒. ส่วนกำลังรบ
 - ๒.๑ กองบินยุทธการ
 - ๒.๒ กรมอากาศโยธิน
๓. ส่วนยุทธบริการ
 - ๓.๑ กรมพลธิการทหารอากาศ
 - ๓.๒ กรมช่างโยธาทหารอากาศ
 - ๓.๓ กรมขนส่งทหารอากาศ
 - ๓.๔ กรมช่างอากาศ
 - ๓.๕ กรมสื่อสารทหารอากาศ
 - ๓.๖ กรมสรรพาวุธทหารอากาศ
 - ๓.๗ กรมแพทย์ทหารอากาศ
๔. ส่วนการศึกษา
 - ๔.๑ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
 - ๔.๒ กองโรงเรียนทหารอากาศ
๕. ส่วนกิจการพิเศษ
 - ๕.๑ กรมการเงินทหารอากาศ
 - ๕.๒ กรมการบินพลเรือน
 - ๕.๓ กรมสวัสดิการทหารอากาศ

กองทัพอากาศเริ่มยุคเครื่องบินไอพ่น

พ.ศ.๒๔๙๘ กองทัพอากาศได้รับเครื่องบินไอพ่นแบบ T-33 และ RT-33 ตามโครงการช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดแบบเป็น เครื่องบินฝึกแบบที่ ๑๑ (บ.ฝ.๑๑) และเครื่องบินตรวจการณ์และฝึกแบบที่ ๑๑ (บ.ตฝ.๑๑) นับว่าเป็นการเริ่มต้นการใช้เครื่องบินไอพ่นของกองทัพอากาศ ซึ่งก่อนหน้านั้นเป็นเครื่องบินใบพัดทั้งสิ้น

กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๐๕ - ๒๕๒๐

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการ กองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๐๕ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๕ ได้จัดส่วนราชการแตกต่างไปจากการจัดในปี พ.ศ.๒๔๙๘ คือ

- เปลี่ยนชื่อกองโรงเรียนการบิน เป็น “โรงเรียนการบิน”
- กรมการเงินทหารอากาศ จัดให้อยู่ในส่วนบัญชาการ ซึ่งเดิมอยู่ในส่วนกิจการพิเศษ
- สำนักผู้บังคับทหารอากาศดอนเมือง จัดให้อยู่ในส่วนกิจการพิเศษ

พ.ศ.๒๕๐๖ กองทัพอากาศได้เปลี่ยนชื่อ “กองบินน้อย” ต่าง ๆ เป็น “กองบิน”

พ.ศ.๒๕๑๙ กองทัพอากาศได้ตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพอากาศ” ขึ้น เพื่อควบคุมและสั่งการใช้กำลังทางอากาศ สนับสนุนกำลังภาคพื้นดินในเขตกองทัพอากาศต่าง ๆ ทุกภาค

กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๒๐ - ๒๕๒๔

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการ กองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๒๐ ให้ไว้ ณ วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๐ และฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๒๐ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๐ ได้จัดส่วนราชการในกองทัพอากาศใหม่ คือ

- ยุบกองบินยุทธการ โดยให้กองบินต่าง ๆ เป็นส่วนราชการขึ้นตรงต่อกองทัพอากาศ และได้ยุบเลิก กองบิน ๓ นอกจากนี้ยังได้เพิ่มกองบินขึ้นอีก ๓ กองบิน คือ กองบิน ๒๑, กองบิน ๒๓ และกองบิน ๔๑ และได้เปลี่ยนชื่อ กองบิน ๕ เป็น “กองบิน ๕๓”

- เพิ่มส่วนราชการขึ้นอีก ๒ หน่วย คือ กรมควบคุมการปฏิบัติการทางอากาศ จัดอยู่ในส่วนกำลังรบ และกรมภาพถ่ายทางอากาศ จัดอยู่ในส่วนยุทธบริการ

ในปลายปี พ.ศ.๒๕๒๑ กองทัพอากาศได้ปรับปรุงการจัดส่วนราชการอีก ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการ กองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๒๑ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๑ ดังนี้

- เพิ่มส่วนราชการขึ้นอีก ๑ หน่วย คือ สำนักงานปลัดบัญชาทหารอากาศ จัดอยู่ในส่วนบัญชาการ
- กรมการเงินทหารอากาศ จัดอยู่ในส่วนกิจการพิเศษ เดิมอยู่ในส่วนบัญชาการ

ในปี พ.ศ.๒๕๒๒ กองทัพอากาศได้ย้าย กองบิน ๑ จากที่ตั้งดอนเมืองไปอยู่ที่สนามบินหัวทะเล อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา และได้ยุบเลิกกรมการบินพลเรือน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้แปรสภาพเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยใช้ชื่อใหม่ว่า “การทำอากาศยานแห่งประเทศไทย” ตามพระราชบัญญัติการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๒๒ ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๒ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๔ จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการ กองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด พ.ศ.๒๕๒๔ ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๒๔ ได้จัดส่วนราชการใหม่ คือ

- ยุบกรมการบินพลเรือน ที่แปรสภาพเป็นการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย
- ยุบสำนักผู้บังคับทหารอากาศดอนเมือง ไปขึ้นตรงต่อกรมอากาศโยธิน
- กรมการภาพถ่ายทางอากาศ เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมการลาดตระเวนทางอากาศ”
- เพิ่มสถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูง จัดอยู่ในส่วนการศึกษา

พ.ศ.๒๕๒๕ กองทัพอากาศได้เพิ่มอัตรากองบินขึ้นอีก ๒ กองบิน คือ กองบิน ๔๖ จังหวัดพิษณุโลก และกองบิน ๕๖ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อีกทั้งได้จัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาการกองทัพอากาศ เป็นส่วนราชการขึ้นตรงกองทัพอากาศ โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์วิทยาศาสตร์และพัฒนาระบบอาวุธกองทัพอากาศ”

การย้ายที่ตั้งกองบัญชาการกองทัพอากาศ

รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะใช้พื้นที่ฝั่งตะวันตกของสนามบินดอนเมืองโดยพัฒนาให้เป็นท่าอากาศยานสากล เพื่อเป็นการสนับสนุนกิจการบินพาณิชย์สากล กองทัพอากาศจึงได้ดำเนินการก่อสร้างที่ตั้งแห่งใหม่ทางด้าน ฝั่งตะวันออกของสนามบิน และประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ในวันศุกร์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๒๓ จากนั้น ดำเนินการสร้างจนเสร็จเรียบร้อยและได้มีพิธีย้ายกองบัญชาการกองทัพอากาศ พร้อมอนุสาวรีย์ทหารอากาศ เข้าที่ตั้งเป็นการภายในเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๖ ต่อมาในวันอาทิตย์ที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๖ ได้ทำพิธีเปิดกองบัญชาการกองทัพอากาศแห่งใหม่ ทำบุญฉลองอนุสาวรีย์ทหารอากาศ ทำบุญเนื่องใน วันที่ระลึกกองทัพอากาศ และบำเพ็ญอุทิศส่วนกุศลแด่บุพการีทหารอากาศ นับเป็นการสิ้นสุดกองบัญชาการ กองทัพอากาศแห่งเก่าที่บุพการีและบรรพบุรุษของกองทัพอากาศได้บุกเบิกห่มเทและสร้างสรรค์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๗ เหลือไว้แต่เพียงภาพและความทรงจำอันภาคภูมิใจในการเสียสละพื้นที่ฝั่งตะวันตก เพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติในการพัฒนาให้เป็นท่าอากาศยานที่ทันสมัยต่อไป

พ.ศ.๒๕๒๙ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๒๙ ให้จัดตั้ง สำนักงานตรวจบัญชีทหารอากาศ เป็นส่วนราชการเพิ่มขึ้นในกองทัพอากาศ โดยให้เป็นหน่วยขึ้นตรงกองทัพอากาศ จัดอยู่ในส่วนบัญชาการ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๓ กองทัพอากาศมีคำสั่งให้จัดอยู่ในส่วนกิจการพิเศษ

พ.ศ.๒๕๓๔ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๓๔ ให้ไว้ ณ วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๓๔ ให้จัดตั้ง กรมอิเล็กทรอนิกส์ทหารอากาศ เป็นส่วนราชการเพิ่มขึ้นในกองทัพอากาศ โดยเป็นหน่วยขึ้นตรงกองทัพอากาศ จัดอยู่ในส่วนยุทธบริการ และกองทัพอากาศได้แก้ตราใหม่ ตามคำสั่ง กท.(เฉพาะ) ที่ ๕๙/๓๓ ลง ๔ พ.ค.๓๔ โดยเพิ่มกองพลบินขึ้นเป็น ๔ กองพลบิน เป็นหน่วยขึ้นตรงกองทัพอากาศ และให้กองบิน เป็นหน่วยขึ้นตรง กองพลบิน ดังนี้

๑. กองพลบินที่ ๑ มีกองบินที่เป็นหน่วยขึ้นตรง คือ
 - ๑.๑ กองบิน ๒
 - ๑.๒ กองบิน ๖
๒. กองพลบินที่ ๒ มีกองบินที่เป็นหน่วยขึ้นตรง คือ
 - ๒.๑ กองบิน ๑
 - ๒.๒ กองบิน ๒๑
 - ๒.๓ กองบิน ๒๓
๓. กองพลบินที่ ๓ มีกองบินที่เป็นหน่วยขึ้นตรง คือ
 - ๓.๑ กองบิน ๔
 - ๓.๒ กองบิน ๔๑
 - ๓.๓ กองบิน ๔๖

๔. กองพลบินที่ ๔ มีกองบินที่เป็นหน่วยขึ้นตรง คือ

๔.๑ กองบิน ๕๓

๔.๒ กองบิน ๕๖

๔.๓ กองบิน ๗๑

การสร้างเครื่องบินขึ้นใช้เอง

นับตั้งแต่ได้เริ่มกิจการบินขึ้นจนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกองบินทหารบก นายพันโท พระเฉลิมอากาศ ผู้บังคับการกองบิน ได้พิจารณาเห็นว่า กองบินทหารบกของไทยมีเครื่องบินอยู่เพียง ๘ เครื่องเท่านั้น และต้องปฏิบัติการฝึกบินทุกวันย่อมจะต้องชำรุดทรุดโทรมลงทุกวันและยากแก่การซ่อมบำรุง การจัดหาชิ้นอะไหล่ เครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ยังหาไม่ได้ในประเทศไทย จึงมีการสร้างและทดลองเครื่องบินที่สร้างขึ้นเองหลายครั้ง เช่น

วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๕๘ นายพันโท พระเฉลิมอากาศ ผู้บังคับกองบินทหารบกได้ทำการทดลองบินเครื่องบินสองชั้นแบบเบรเกต์ ซึ่งโรงงานของกองบินทหารบก สร้างตามสัดส่วนที่ถูกต้อง ด้วยการประกอบโครงสร้างลำตัวของเครื่องบินด้วยพรรณไม้ และวัสดุที่มีในประเทศไทยได้สำเร็จ

พ.ศ.๒๔๖๕ สร้างเครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๒ (นิเออพอร์ต ๑๕ ตารางเมตร)

พ.ศ.๒๔๖๖ สร้างเครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๓ (สปีด)

พ.ศ.๒๔๖๗ สร้างเครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๔ (นิเออพอร์ตเดอลาจ)

พ.ศ.๒๔๗๐ ออกแบบและสร้างเครื่องบินทิ้งระเบิด แบบที่ ๒ บริษัท นับเป็นเครื่องบินแบบแรก ที่ออกแบบและสร้างเองโดยคนไทย เครื่องบินแบบนี้ได้สร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก ใช้บินเดินทางไปประเทศอินเดีย และประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเจริญสัมพันธไมตรี

พ.ศ.๒๔๗๒ ออกแบบและสร้างเครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๕ (ประชาธิปไตย)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองกรมอากาศยาน ยกฐานะเป็นกรมทหารอากาศ และกองทัพอากาศ ตามลำดับ ก็ได้มีการสร้างเครื่องบิน ดังนี้

พ.ศ.๒๔๗๙ สร้างเครื่องบินโจมตี-ตรวจการณ์ แบบที่ ๑ (คอร์แซร์ วี ๙๓) จำนวน ๒๙ เครื่อง

พ.ศ.๒๔๘๐ สร้างเครื่องบินโจมตีตรวจการณ์ แบบที่ ๑ รุ่น ๒ อีกจำนวน ๒๕ เครื่อง และสร้างเครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๑๐ รุ่นแรก จำนวน ๒๕ เครื่อง

พ.ศ.๒๔๘๒ สร้างเครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๑๐ รุ่น ๒ อีกจำนวน ๒๕ เครื่อง

พ.ศ.๒๕๑๕ สร้างเครื่องบินฝึก ทอ.๔ จันทรา จำนวน ๑๒ เครื่อง

พ.ศ.๒๕๑๙ สร้างเครื่องบินต้นแบบ ทอ.๕ จำนวน ๑ เครื่อง

พ.ศ.๒๕๒๕ ซื้อเครื่องบินและลิขสิทธิ์การสร้างเครื่องบินฝึก แบบที่ ๑๘/ก (แฟนเทรนเนอร์)

จากบริษัทโรน ฟูกฮอย บาว ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สร้างจำนวนประมาณ ๓๒ เครื่อง

พ.ศ.๒๕๔๘ สร้างเครื่องบินต้นแบบในชื่อว่า เครื่องบินกรมช่างอากาศ ๒ “บ.ชอ.๒” เพื่อพัฒนาไปสู่การออกแบบและสร้างเครื่องบินฝึกของกองทัพอากาศ คือ “บ.ทอ.๖”

การบินเดินทางไปต่างประเทศ

การบินไปประเทศอินโดจีนฝรั่งเศส ครั้งที่ ๑

วันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๖๕ รัฐบาลได้มอบให้กรมอากาศยานส่งเครื่องบินเบรเกต์ ๔ เครื่อง บินเดินทางไปเยือนอินโดจีนฝรั่งเศส เป็นการตอบแทนที่รัฐบาลของประเทศนั้นได้ส่งเครื่องบินมาเยือนประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๖๔ และเป็นผู้แทนประเทศไทยนำพวงมาลาและแผ่นเงินจารึกคำไว้อาลัยไปวางที่อนุสาวรีย์ทหารฝรั่งเศสที่เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ณ เมืองไฮฟอง เส้นทางดอนเมือง-นครราชสีมา-ร้อยเอ็ด-นครพนม-วินท์-ฮานอย

การบินไปประเทศอินเดียโดยเครื่องบินบริพัตร

เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๗๒ กระทรวงต่างประเทศนำหนังสือคำเชิญของรัฐบาลอินเดียถึงกระทรวงกลาโหม ขอเชิญรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่งเครื่องบินทหารไปเยี่ยมประเทศอินเดียเป็นทางราชการ กระทรวงกลาโหมตอบรับคำเชิญ และให้กรมอากาศยานส่งเครื่องบินแบบบริพัตร ๓ เครื่อง ซึ่งเป็นเครื่องบินที่โรงงานกรมอากาศยานออกแบบสร้างขึ้นเองเดินทางไปประเทศอินเดียในวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๒ แต่เครื่องบินของผู้อำนวยความสะดวกเดินทาง (นายพันโท หลวงเนรมิตรไพชยนต์) เกิดอุบัติเหตุต้องลงในป่าจังหวัดอุทัยธานี เครื่องบินอีก ๒ เครื่อง ต้องบินกลับมาส่งข่าวมาส่งข่าว กระทรวงกลาโหมจึงได้ส่งเครื่องบินแบบบริพัตร ๒ เครื่องไปใหม่ในวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๒ ตามเส้นทางการเดินทาง ดอนเมือง-ย่างกุ้ง-อัครัย-กัลกัตตา-อัลละฮาบาด-เดลี ไปถึงกรุงเดลี ประเทศอินเดีย ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๗๒ และออกเดินทางกลับประเทศไทย ในวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ.๒๔๗๒ ถึงดอนเมืองวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ.๒๔๗๒

การบินไปประเทศอินโดจีนฝรั่งเศส ครั้งที่ ๒

เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๗๓ กระทรวงกลาโหมมีคำสั่งให้กรมอากาศยานจัดเครื่องบินแบบบริพัตร ๓ เครื่อง ไปเยี่ยมตอบแทนและนำสาส์นของรัฐบาลไทยไปมอบให้แก่รัฐบาลอินโดจีนฝรั่งเศส ณ กรุงฮานอย มี พลโท พระยาเฉลิมอากาศ เจ้ากรมอากาศยาน เป็นผู้ควบคุมการเดินทาง เส้นทาง ดอนเมือง-นครราชสีมา-ร้อยเอ็ด-นครพนม-วินท์-ฮานอย

การปฏิบัติการรบของกองทัพอากาศ

กรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส

พ.ศ.๒๔๘๓ เหตุการณ์ทางด้านอินโดจีนฝรั่งเศสมีการคุกคามละเมิดสนธิสัญญาทางพระราชไมตรี มีการส่งเครื่องบินล่องละเมิดอธิปไตยของไทยเรื่อยมา จนกระทั่งวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๓ จึงเกิดการต่อสู้ทางอากาศเป็นครั้งแรกระหว่างเครื่องบินของกองทัพอากาศกับเครื่องบินของฝรั่งเศส

การปฏิบัติการรบทางอากาศในกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส ระหว่าง พ.ศ.๒๔๘๓ - ๒๔๘๔ นั้น กองทัพอากาศ ได้ปฏิบัติการรบ ทั้งการสู้รบในอากาศ การโจมตีเป้าหมายทางพื้นดิน ทางทะเล ซึ่งได้ส่งผลดีเด่น สร้างชื่อเสียงเกียรติคุณให้แก่กองทัพอากาศเป็นอย่างยิ่ง กองทัพอากาศทำการรบได้รับชัยชนะในทุกด้าน

จนเป็นผลให้กองทัพพบกได้ชัยชนะในที่สุด นักบินและพลปืนหลังของกองทัพอากาศได้รับพระราชทานเลื่อนยศ และเหรียญดุษฎีมาลาเช้มกล้าหาญ ตลอดจนเหรียญกล้าหาญเป็นจำนวนมาก ผุ่บินที่ได้รับคำชมเชยก็ให้ ประดับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ สายยงยศใหม่สีเขียว

กรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศสยุติลง เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๘๔

ในปลายปี พ.ศ.๒๔๘๓ ทางราชการได้มีการเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ให้เป็นแบบสากล จากเดิมที่เคย กำหนดให้วันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่และมีการเปลี่ยนพุทธศักราช ให้เปลี่ยนเป็นวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่และเปลี่ยนพุทธศักราช ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๔ เป็นต้นไป จึงทำให้ปี พ.ศ.๒๔๘๓ มีเพียง ๙ เดือน

สงครามมหาเอเชียบูรพา

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาโดยญี่ปุ่นยกกำลังทหารเข้าบุกประเทศไทย กองบินน้อยที่ ๕ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นที่หมายแห่งหนึ่งที่ถูกทหารญี่ปุ่นยกพลขึ้นบก ทหารอากาศและ ครอบครั้ว กองบินน้อยที่ ๕ ได้ร่วมใจกันต่อสู้ประกอบวีรกรรมที่ได้รับการยกย่องมาจนถึงทุกวันนี้

ในขณะเดียวกันที่สนามบินวัดนาคนคร กองทัพอากาศได้โจมตีสนามบินด้วยเครื่องบินที่ทันสมัย เครื่องบินขับไล่ ของกองทัพอากาศได้วิ่งขึ้นเพื่อทำการต่อสู้ด้วยกำลังที่น้อยกว่า จึงถูกข้าศึกยิงตกรวม ๓ เครื่อง และนักบินเสียชีวิต

ประเทศไทยเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพานับตั้งแต่นั้น กองทัพอากาศได้โยกย้ายกำลังไปยังสนามบิน จังหวัดต่างๆ กองโรงเรียนการบินซึ่งตั้งอยู่ที่ดอนเมืองมาเป็นเวลาเกือบ ๓๐ ปี ต้องย้ายไปอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา

สงครามครั้งนี้ทำให้นักบินของกองทัพอากาศหลายคนในฝูงบินรักษาพระนคร ฝูงบินที่ลำปาง ได้รับ เหรียญกล้าหาญประดับช่อชัยพฤกษ์ และในตอนปลายสงครามนายทหารอากาศชั้นผู้ใหญ่หลายท่านก็ได้มีส่วนร่วม ปฏิบัติการในหน่วยเสรีไทยอย่างเต็มที่

สงครามมหาเอเชียบูรพายุติลงในปลายปี พ.ศ.๒๔๘๘

สงครามเกาหลี

วันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๓ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ส่งกำลังทหารไปร่วม ปฏิบัติการรบกับองค์การสหประชาชาติ ในกรณีสงครามเกาหลี และกองทัพอากาศได้จัดกำลังเฉพาะกิจเข้าร่วม ในสงครามครั้งนี้มี ๓ หน่วย คือ

๑. นายทหารติดต่อฝ่ายทหารอากาศ ประจำที่กองบัญชาการกองทัพสหประชาชาติปฏิบัติ ภารกิจตั้งแต่ชุดที่ ๑ เมื่อตุลาคม ๒๔๙๓ จนถึงชุดที่ ๒๒ เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๔

๒. ชุดพยาบาลทหารอากาศ ปฏิบัติภารกิจตั้งแต่ชุดที่ ๑ เมื่อ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๓ จนถึงชุดที่ ๒๙ เมื่อ ๒๕๑๗

๓. หน่วยบินลำเลียง ปฏิบัติภารกิจตั้งแต่ชุดที่ ๑ เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๔ จนถึงชุดที่ ๒๔ เมื่อ กรกฎาคม ๒๕๑๙

สงครามเวียดนาม

วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๗ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติรับหลักการให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ รัฐบาลสาธารณรัฐเวียดนาม อนุมัติให้กองทัพอากาศจัดส่งนักบินและเจ้าหน้าที่ จำนวน ๑๗ คน ไปปฏิบัติการ

ในสาธารณรัฐเวียดนาม โดยออกเดินทางจากประเทศไทยในวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๗ หน่วยบินชุดนี้มีชื่อเรียกว่า “หน่วยบินวิคตอรี” (Victory) ทำการบินกับเครื่องบินแบบ บ.ล.๒ (C-47) ร่วมกับฝูงบินที่ ๔๑๓ กองบินที่ ๓๓ กองทัพอากาศสาธารณรัฐเวียดนาม

ต่อมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๗ ให้กองทัพอากาศจัดนักบินและเจ้าหน้าที่เพิ่มให้หน่วยบินวิคตอรี เพื่อทำการบินกับเครื่องบินแบบ บ.ล.๔ (C-123) เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๙ โดยปฏิบัติการร่วมกับฝูงบินลำเลียงทางอากาศยุทธวิธีที่ ๑๙ ของกองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา และได้ปฏิบัติการร่วมกับฝูงบินลำเลียงทางอากาศยุทธวิธีที่ ๑๙ ของกองทัพอากาศสหรัฐอเมริกา และได้ปฏิบัติการอยู่จนถึงชุดที่ ๗ จึงได้เดินทางกลับประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๔

นอกจากการปฏิบัติการในสงครามต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว กองทัพอากาศยังได้ส่งนักบินไปปฏิบัติการทางอากาศ ในประเทศลาว และเขมร ในสมัยที่ลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังจะแผ่อิทธิพลเข้าครอบคลุมประเทศทั้งสอง การช่วยเหลือจากต่างประเทศ

นับตั้งแต่รัฐบาลไทยได้ตกลงใจส่งทหารไปยังเกาหลี เพื่อสมทบกับกำลังของสหประชาชาติ สหรัฐอเมริกาเพิ่มการพิจารณาคำร้องขอความช่วยเหลือทางทหารของรัฐบาลไทย ในเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๔๓ คณะที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐอเมริกาคณะแรก ประกอบด้วย พ.อ.แม็คน็อค หัวหน้าฝ่ายทหารบก น.ท.เพย์ หัวหน้าฝ่ายทหารเรือ และ น.อ.ชรีอ็อก หัวหน้าฝ่ายทหารอากาศ ได้เข้ามาประจำประเทศไทย

วันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๓ ได้มีการลงนามในสัญญาความตกลง ว่าด้วยความช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐอเมริกาแก่ประเทศไทย โดย จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี กับเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยในขณะนั้น และทำให้ประเทศไทยได้รับการช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐอเมริกา โดยการมอบเครื่องบินแบบต่าง ๆ จำนวนหนึ่งให้กับกองทัพอากาศ อาทิ เครื่องบินฝึกแบบที่ ๑๑ (T-33) เครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๑๖ (F-84G) และเครื่องบินขับไล่ แบบที่ ๑๗ (F-86F) เป็นต้น

นอกจากนั้น กองทัพอากาศยังได้รับการช่วยเหลือทางด้านการศึกษาจากมิตรประเทศ อีกหลายโครงการ อาทิ การศึกษาในระดับโรงเรียนนายเรืออากาศ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ และโรงเรียนเสนาธิการทหาร เป็นต้น จากประเทศต่าง ๆ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมัน ประเทศอังกฤษ ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศฝรั่งเศส ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศอินเดีย

ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ กองทัพอากาศได้มีการจัดส่วนราชการกองทัพอากาศ ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๓๘ โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๑๘ หน่วยงาน เพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติงาน จึงได้กำหนดอัตรา ทอ.๓๙ ขึ้น และบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๓๙ โดยจัดกลุ่มหน่วยงานตามภาระหน้าที่ออกเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

๑. ส่วนบัญชาการ ประกอบด้วย

- สำนักงานเลขานุการกองทัพอากาศ (สลก.ทอ.)
- กรมสารบรรณทหารอากาศ (สบ.ทอ.)
- กรมกำลังพลทหารอากาศ (กพ.ทอ.)
- กรมข่าวทหารอากาศ (ขว.ทอ.)
- กรมยุทธการทหารอากาศ (ยก.ทอ.)
- กรมส่งกำลังบำรุงทหารอากาศ (กบ.ทอ.)
- สำนักงานปลัดบัญชาทหารอากาศ (สปช.ทอ.)
- กรมจเรทหารอากาศ (จร.ทอ.)
- สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศทหารอากาศ (สท.ทอ.)

๒. ส่วนกำลังรบ ประกอบด้วย กองบัญชาการยุทธทางอากาศ มีหน้าที่เตรียมกำลังทางอากาศกำลังภาคพื้นและระบบควบคุมการปฏิบัติทางอากาศของกองบัญชาการยุทธทางอากาศ ให้พร้อมปฏิบัติการตามที่กองทัพอากาศกำหนด มีผู้บัญชาการกองบัญชาการยุทธทางอากาศ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ แบ่งส่วนราชการออกเป็น

- กองบัญชาการ
- กองพลบินที่ ๑ (พล.บ.๑)
มีหน่วยบินขึ้นตรง ๒ หน่วย ได้แก่ บน.๒ และ บน.๖
- กองพลบินที่ ๒ (พล.บ.๒)
มีหน่วยบินขึ้นตรง ๓ หน่วย ได้แก่ บน.๑, บน.๒๑ และ บน.๒๓
- กองพลบินที่ ๓ (พล.บ.๓)
มีหน่วยบินขึ้นตรง ๓ หน่วย ได้แก่ บน.๔, บน.๔๑ และ บน.๔๖
- กองพลบินที่ ๔ (พล.บ.๔)
มีหน่วยบินขึ้นตรง ๓ หน่วย ได้แก่ บน.๗, บน.๕๓ และ บน.๕๖
- กรมควบคุมการปฏิบัติทางอากาศ (คปอ.)
- หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน (อย.)
- โรงเรียนการบิน (รร.การบิน)

๓. ส่วนยุทธบริการ ประกอบด้วย กองบัญชาการสนับสนุนทหารอากาศ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งกำลังบำรุงทั้งปวงตามที่กองทัพอากาศกำหนด มีผู้บัญชาการกองสนับสนุนทหารอากาศ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ แบ่งส่วนราชการออกเป็น

- กองบัญชาการ
- ศูนย์ส่งกำลังบำรุง (ศกบ.)
- กรมช่างอากาศ (ชอ.)

- กรมสื่อสารทหารอากาศ (ส.ทอ.)
- กรมสรรพาวุธทหารอากาศ (สพ.ทอ.)
- กรมอิเล็กทรอนิกส์ทหารอากาศ (อท.ทอ.)
- กรมลาดตระเวนทางอากาศ (ลาวอ.)
- กรมแพทย์ทหารอากาศ (พอ.)
- กรมพลธิการทหารอากาศ (พธ.ทอ.)
- กรมช่างโยธาทหารอากาศ (ชย.ทอ.)
- การขนส่งทหารอากาศ (ขส.ทอ.)

๔. ส่วนการศึกษา ประกอบด้วย กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกศึกษาของกำลังพลของกองทัพอากาศ ตามที่กองทัพอากาศกำหนด มีผู้บัญชาการกองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ แบ่งส่วนราชการออกเป็น

- กองบัญชาการ
- กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ (ยศ.ทอ.)
- สถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูง (สอส.)
- โรงเรียนนายเรืออากาศ (รร.นอ.)

๕. ส่วนกิจการพิเศษ ประกอบด้วย

- กรมการเงินทหารอากาศ (กง.ทอ.)
- กรมสวัสดิการทหารอากาศ (สก.ทอ.)
- ศูนย์วิทยาศาสตร์และพัฒนาระบบอาวุธกองทัพอากาศ (ศวอ.ทอ.)
- สำนักงานตรวจบัญชีทหารอากาศ (สตช.ทอ.)
- สำนักผู้บังคับทหารอากาศดอนเมือง (สน.ผบ.ดม.)

ใน พ.ศ.๒๕๔๖ พระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ส่วนราชการ กองทัพอากาศ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๔๖ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๖ ได้เพิ่มกรมกิจการพลเรือนทหารอากาศ เป็นส่วนขึ้นตรงต่อกองทัพอากาศ โดยให้แก่ไข่อัตรา ทอ.๓๙ (ครั้งที่ ๕๓) ให้จัดโครงสร้างเป็น อัตราปกติ ตั้งแต่วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๗

ใน พ.ศ.๒๕๔๙ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ได้อนุมัติให้เปลี่ยนชื่อ “กองบิน ๕๓” เป็น “กองบิน ๕” เพื่อให้เป็นไปตามประวัติศาสตร์การสร้างชื่อเสียงและวีรกรรมของกองบินน้อยที่ ๕ เมื่อครั้งสงครามมหาเอเชียบูรพาในอดีต และได้แก่ไข่อัตรา ทอ.๓๙ ตามคำสั่ง ทอ.(เฉพาะ) ที่ ๒๘๑/๔๙ ลง ๒๗ ธ.ค.๔๙ เรื่อง แก้อัตรา ทอ.๓๙ (ครั้งที่ ๖๓)

กองทัพอากาศในปัจจุบัน

กองทัพอากาศ มีภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๐๓ ไว้ว่า “กองทัพอากาศมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอากาศ และป้องกันราชอาณาจักร มีผู้บัญชาการทหารอากาศ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ”

กองทัพอากาศได้ปรับปรุงโครงสร้างการจัดส่วนราชการใหม่ให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาล ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของกระทรวงกลาโหม และรองรับพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการ พ.ศ.๒๕๕๑ จึงได้กำหนดอัตรา ทอ.๕๒ ขึ้น โดยบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งกองทัพอากาศได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดส่วนราชการ โดยบูรณาการจัดส่วนราชการให้สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ ขจัดความซ้ำซ้อน ประหยัดทรัพยากร มีสายการบังคับบัญชาสั้นเกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติ มีโครงสร้างการจัดส่วนราชการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ ยุบเลิกกองบัญชาการยุทธทางอากาศ กองบัญชาการสนับสนุนทหารอากาศ กองบัญชาการฝึกศึกษาทหารอากาศ กองพลบินที่ ๑ - ๔ สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศทหารอากาศ กรมการลาดตระเวนทางอากาศ และสถาบันวิชาการทหารอากาศชั้นสูง โดยมีการจัดตั้ง กองบัญชาการกองทัพอากาศ กรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทหารอากาศ สำนักงานพระธรรมนูญทหารอากาศ สำนักงานนิรภัยทหารอากาศ และสถาบันเวชศาสตร์การบินกองทัพอากาศ นอกจากนี้ยังได้ปรับเปลี่ยนชื่อสำนักงานตรวจบัญชีทหารอากาศ เป็นสำนักงานตรวจสอบภายในทหารอากาศ และจัดตั้ง “คลังสมอง” ไว้ที่กองบัญชาการกองทัพอากาศ โดยจัดกลุ่มหน่วยงานตามภาระหน้าที่มี ๕ ส่วน ดังนี้

กองบัญชาการกองทัพอากาศ

- แผนกสนับสนุน (ผนน.บก.ทอ.)
- ศูนย์อำนวยการเครื่องบินพระราชพาหนะ (ศบพ.ทอ.)
- ศูนย์อำนวยการเฮลิคอปเตอร์พระราชพาหนะ (ศฮพ.ทอ.)
- ศูนย์การสงครามทางอากาศ (ศกอ.)
- สำนักงานพัฒนาระบบราชการกองทัพอากาศ (สพร.ทอ.)

๑. ส่วนบัญชาการ ประกอบด้วย

- สำนักงานเลขานุการกองทัพอากาศ (สน.ลก.ทอ.)
- กรมสารบรรณทหารอากาศ (สบ.ทอ.)
- กรมกำลังพลทหารอากาศ (กพ.ทอ.)
- กรมข่าวทหารอากาศ (ขว.ทอ.)
- กรมยุทธการทหารอากาศ (ยก.ทอ.)
- กรมส่งกำลังบำรุงทหารอากาศ (กบ.ทอ.)
- กรมกิจการพลเรือนทหารอากาศ (กร.ทอ.)
- กรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทหารอากาศ (ทสส.ทอ.)

- สำนักงานปลัดบัญชาทหารอากาศ (สปช.ทอ.)
- กรมการเงินทหารอากาศ (กง.ทอ.)
- กรมจเรทหารอากาศ (จร.ทอ.)
- สำนักงานตรวจสอบภายในทหารอากาศ (สตน.ทอ.)
- สำนักงานนิรภัยทหารอากาศ (สนภ.ทอ.)
- สำนักงานพระธรรมนูญทหารอากาศ (สธน.ทอ.)

๒. ส่วนกำลังรบ ประกอบด้วย

- กรมควบคุมการปฏิบัติทางอากาศ (คปอ.)
- หน่วยบัญชาการอากาศโยธิน (อย.)
- กองบิน ๑, ๒, ๔, ๕, ๖, ๗, ๒๑, ๒๓, ๔๑, ๔๖, ๕๖ (บน.)
- โรงเรียนการบิน (รร.การบิน)

๓. ส่วนยุทธบริการ ประกอบด้วย

- กรมช่างอากาศ (ชอ.)
- กรมสื่อสารทหารอากาศ (สอ.ทอ.)
- กรมสรรพาวุธทหารอากาศ (สพ.ทอ.)
- กรมแพทย์ทหารอากาศ (พอ.)
- กรมพลธิการทหารอากาศ (พท.ทอ.)
- กรมช่างโยธาทหารอากาศ (ชย.ทอ.)
- การขนส่งทหารอากาศ (ขส.ทอ.)

๔. ส่วนการศึกษา ประกอบด้วย

- กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ (ยศ.ทอ.)
- โรงเรียนนายเรืออากาศ (รร.นอ.)

๕. ส่วนกิจการพิเศษ ประกอบด้วย

- กรมสวัสดิการทหารอากาศ (สก.ทอ.)
- ศูนย์วิจัยพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการบินและอวกาศกองทัพอากาศ (ศวอ.ทอ.)
- สถาบันเวชศาสตร์การบินกองทัพอากาศ (สวบ.ทอ.)
- สำนักงานผู้บังคับบัญชาทหารอากาศดอนเมือง (สน.ผบ.ดม.)

กองทัพอากาศกับโครงการพระราชดำริ

กองทัพอากาศ ได้สนับสนุนโครงการในพระราชดำริ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและสนองพระราชดำริแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน และการพัฒนาประเทศ ที่สำคัญได้แก่

๑. **โครงการฝนหลวง** กองทัพอากาศได้เข้าร่วมในโครงการฝนหลวงมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๕ ด้วยการสนับสนุนอากาศยานให้กับ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการทำฝนหลวงอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันทั้งนี้ได้จัดตั้งเป็น “หน่วยบินปฏิบัติการฝนหลวง” ขึ้น โดยมีเครื่องบินที่เข้าร่วมปฏิบัติการหลายแบบด้วยกันได้แก่ เครื่องบินลำเลียงแบบที่ ๒ (C-47) เครื่องบินลำเลียงแบบที่ ๔ ก (C-123K) เครื่องบินลำเลียงแบบที่ ๙ (NOMAD) เครื่องบินโจมตียุทธการ แบบที่ ๒ (AU-23) และเครื่องบินโจมตี แบบที่ ๖ (A-37B) สำหรับในปี มีงมหามงคลวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในปี ๒๕๓๙ กองทัพอากาศได้จัดทำโครงการปรับปรุงเครื่องบินปฏิบัติการฝนหลวง คือ เครื่องบินลำเลียงแบบที่ ๒ (C-47) ให้มีความทันสมัย และมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการกิจการทำฝนหลวงได้ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดแบบเป็นเครื่องบินลำเลียงแบบที่ ๒ก (BT-67)

๒. **โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติในพื้นที่ของกองทัพอากาศ** กองทัพอากาศได้ร่วมกับกองบัญชาการทหารสูงสุด จัดทำโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติขึ้นในพื้นที่ความรับผิดชอบของกองทัพอากาศทั่วประเทศ เพื่อสนองแนวพระราชดำริในการรักษาสภาพแวดล้อมและรักษาสภาพป่าตามธรรมชาติ

๓. **โครงการปลูกป่าสวนรุกขชาติและสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ** กองทัพอากาศร่วมกับจังหวัดสระแก้ว จัดทำโครงการปลูกป่าสวนรุกขชาติและสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ ที่อำเภอวัฒนานคร เพื่อให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจแก่พี่น้องประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนจนเป็นการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบของกองทัพอากาศ ให้เกิดความงดงาม และเป็นระเบียบเรียบร้อย

๔. **การถ่ายภาพทางอากาศ** เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริในการแก้ปัญหาอุทกภัยและแก้ปัญหาการจราจรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กองทัพอากาศได้ดำเนินการถ่ายภาพทางอากาศบริเวณที่เกิดอุทกภัยตลอดจนบริเวณที่มีปัญหาการจราจรคับคั่ง ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประกอบพระราชวชิรฉัย จนทรงมีพระราชกระแสชมเชยแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน อันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่กองทัพอากาศเป็นอย่างยิ่ง

๕. **โครงการอนุรักษ์แนวปะการัง** กองทัพอากาศได้จัดทำโครงการอนุรักษ์แนวปะการังและสัตว์ทะเลที่หายาก ที่บริเวณกองบิน ๕๓ กองพลบินที่ ๔ กองบัญชาการยุทธทางอากาศ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยยึดถือแนวพระราชดำริในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้กองทัพอากาศได้ยึดถือแนวพระราชดำริในการจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ และพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

กองทัพอากาศเพื่อชาติและประชาชน

กองทัพอากาศ ตระหนักถึงความสำคัญและมีเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการเตรียมกำลังทางอากาศ เพื่อให้การคุ้มครองและรักษาอธิปไตย ตลอดจนผลประโยชน์ของชาติ ตามแนวนโยบายที่รัฐบาลกำหนดไว้ โดยได้จัดเตรียมกำลังทางอากาศให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางอากาศยุทธศาสตร์ การปฏิบัติการทางอากาศยุทธวิธี และการป้องกันทางอากาศ

ในด้านการพัฒนาอากาศยานในส่วนของเครื่องบินรบ เพื่อให้สามารถเผชิญกับภัยคุกคามในอนาคตได้ เครื่องบินสมัยใหม่ต้องสามารถปฏิบัติการได้ทั้งทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธี รวมทั้งการป้องกันทางอากาศ สามารถใช้อาวุธอากาศสู่อากาศ และอากาศสู่พื้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องบินรบอเนกประสงค์ ที่จะต้องมีขีดความสามารถปฏิบัติการได้ทั้งกลางวันและกลางคืน สามารถบินอยู่ในอากาศได้นาน ซึ่งกองทัพอากาศได้จัดหา เครื่องบิน F-16 เข้าประจำการตามภารกิจดังกล่าว

ในส่วนของเครื่องบินสนับสนุน ซึ่งเป็นเครื่องบินช่วยให้เครื่องบินรบสามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือประชาชนในยามที่ต้องประสบภัยพิบัติต่าง ๆ กองทัพอากาศได้มีนโยบายในการจัดหาเครื่องบินลาดตระเวนถ่ายภาพทางอากาศ เครื่องบินลำเลียง เครื่องบินแจ้งเตือนภัยในอากาศ และเครื่องบินเติมเชื้อเพลิงในอากาศ เป็นต้น

สำหรับในการป้องกันทางอากาศ กองทัพอากาศได้จัดวางระบบเรดาร์ควบคุมและแจ้งเตือน เพื่อตรวจจับอากาศยานที่บุกรุกเข้ามาหรือสอดเจตนาว่าจะเป็นภัยต่อประเทศ ซึ่งในปัจจุบันได้พัฒนาระบบป้องกันภัยทางอากาศอัตโนมัติ เพื่อใช้ในการกิจดังกล่าวแล้ว

การพิพิธภัณฑ์

คำว่า **พิพิธภัณฑ์** หรือ **มิวเซียม** (Museum) มาจากคำภาษากรีกว่า Mouseion หมายถึง Temple of the Muses หรือเทวาลัยของเทพธิดาทั้ง ๙ ตามความหมายดั้งเดิม จึงหมายถึงสถานที่ซึ่งให้ความรู้และความเพลิดเพลิน

ราว ๓๐๐ ปีก่อนคริสตกาล Museum ปรากฏขึ้นเป็นแห่งแรกที่เมืองอเล็กซานเดรีย ประเทศอียิปต์ ตั้งขึ้นโดย ปโตเลมี (Ptolemy) ซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งแรกของโลก รวบรวมจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุ มีสวนพฤกษชาติ และสวนสัตว์รวมอยู่ด้วย วัตถุที่รวบรวมไว้มีทั้งวัตถุที่เนื่องในศาสนา การแพทย์ ภูมิศาสตร์ สัตวศาสตร์ ปรัชญา และศิลปะ

พิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย

พ.ศ.๒๔๐๒ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ได้สร้างพระที่นั่งองค์หนึ่งในพระบรมมหาราชวัง เพื่อใช้เป็นที่ตั้งศิลปวัตถุที่ทรงรวบรวมไว้ และทรงขนานนามว่า “พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์” ดั่งนั้นศัพท์คำว่า “พิพิธภัณฑ์” จึงเกิดขึ้นจากนามพระที่นั่งองค์นี้ ภายหลังจึงใช้เรียกสถานที่จัดแสดงวัตถุเก่าแก่ว่า “พิพิธภัณฑ์สถาน” แทนคำว่า “Museum”

พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชนแห่งแรกในประเทศไทย เกิดขึ้นในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้นที่หอคองคอเดีย (พระที่นั่งสหทัยสมาคม) ทำพิธีเปิดเมื่อ วันเสาร์ เดือนสิบ ขึ้น ๙ ค่ำ ปีมะแม จ.ศ.๑๒๓๖ ตรงกับวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ.๒๔๑๗ ผู้อำนวยการคนแรกคือ นายเฮนรี อาลาบาสเตอร์ ชาวอังกฤษ เข้ารับราชการในประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นตระกูล เสวตลีลา ภัณฑารักษ์คนแรก ซึ่งเรียกในสมัยนั้นว่า กูเรเตอร์ คือ สิบเอกทัด ซึ่งต่อมาเป็น พลโทพระยาสมุทราธิบดี (ทาด ศิริสัมพันธ์)

(คณะรัฐมนตรีได้ประชุม เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๘ ลงมติเห็นชอบให้กำหนดวันที่ ๑๙ กันยายน ของทุกปี เป็น **วันพิพิธภัณฑ์ไทย**)

เมื่อตำแหน่งกรมพระราชวังบวรวิถวังลง พิพิธภัณฑ์ได้ย้ายจากพระที่นั่งสหทัยสมาคมไปอยู่ในพระที่นั่งตอนหน้าของพระราชวังบวรสถานมงคล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๗) ได้พระราชทานหมู่พระที่นั่ง ในบริเวณพระราชวังบวรสถานมงคลทั้งหมดให้จัดเป็นพิพิธภัณฑ์สถาน สำหรับรวบรวมสงวนรักษาศิลปโบราณวัตถุ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นสถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ คืออะไร

คำว่า “พิพิธภัณฑ์” ตามพจนานุกรม นิยามศัพท์ไว้ดังนี้ “สิ่งของต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เป็นต้น

คำว่า “พิพิธภัณฑ์สถาน” มาจากภาษาอังกฤษว่า “MUSEUM” หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมวัตถุต่าง ๆ เพื่อดูแลรักษา เพื่อการศึกษาหรือความเพลิดเพลิน นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังมีหน้าที่เก็บรวบรวมวัตถุ ทำบันทึกเป็นหลักฐานแยกประเภทของ วัตถุ ทำทะเบียน รวมไปถึงการสงวนรักษาวัตถุนั้นให้คงสภาพที่อยู่เสมอ และจัดแสดงให้บุคคลทั่วไปได้ชมและศึกษา

ความมุ่งหมายในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทหาร

ตามที่ได้ทราบถึงความมุ่งหมายของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทหารแล้วว่า เป็นการจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ของแต่ละเหล่าทัพ ซึ่งได้แก่ อาวุธยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะ เรือรบประเภทต่าง ๆ เครื่องบินแต่ละแบบที่ใช้ในสงคราม และใช้ราชการตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การจัดแสดงจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของประชาชน รวมทั้งลักษณะของกลุ่มผู้ชม ทศนะและรสนิยมของสังคมตามสมควร ประเภทผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทหารอาจแบ่งกลุ่มได้โดยสังเขป ดังนี้

๑. นักเรียน นักศึกษา ผู้เข้าชมประเภทนี้มีจำนวนมาก มีความต้องการในด้านการบริการมากกว่าประเภทอื่น ๆ ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ที่จัดแสดง ต้องการทราบเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ มุ่งที่จะศึกษา ค้นคว้า หาหลักฐานประกอบการศึกษาตามแนวความคิดของตน การจัดแสดงควรมีมีคฤเทศก์อธิบายประกอบคำบรรยาย มีเอกสารแจกประกอบคำชี้แจงโดยละเอียด จึงจะเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้เข้าชมประเภทนี้

๒. ประชาชนทั่วไป ผู้เข้าชมประเภทนี้ส่วนมากสนใจในเรื่องกิจการต่าง ๆ ของทหาร เช่น สนใจในด้านอาวุธยุทธภัณฑ์ของแต่ละเหล่าทัพ การพัฒนาอาวุธสมัยใหม่ ซึ่งจากการสังเกตความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้าชม เพื่อความเพลิดเพลิน สนใจในสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยทราบมาก่อนมากกว่าที่จะมุ่งในด้านการศึกษาหาความรู้

๓. นักวิชาการ ผู้เข้าชมประเภทนี้มีจำนวนไม่มาก เพราะบุคคลเหล่านี้อาจมีความรู้พื้นฐานของวัตถุพิพิธภัณฑ์ทหาร แต่ละประเภทพอสมควร ความมุ่งหมายของผู้ชมกลุ่มนี้เพื่อการศึกษาหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การพัฒนาการของอาวุธยุทโธปกรณ์ สนใจน้อยในด้านเทคนิคการจัดแสดง

๔. นักท่องเที่ยว การจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ทหาร ย่อมจูงใจเรียกร้องความสนใจนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมีมากกว่าประชาชนทั่วไป ส่วนมากนักท่องเที่ยวมีความรู้พื้นฐาน และภูมิหลังแตกต่างกันทั้งความรู้สึก รสนิยม ทศนคติ จุดประสงค์แต่ละคนแตกต่างกัน ส่วนมากต้องการเรียนรู้หาความเพลิดเพลินเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และเรื่องราวของวัตถุพิพิธภัณฑ์ แต่ละประเภทตามสมควร

หลักการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทหาร

เนื่องจากประเภทของผู้เข้าชมมีความแตกต่างกันตามลักษณะของกลุ่ม ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องเกี่ยวกับประเภทของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทหาร ทั้งยังมีความคิดเห็นที่ศนคติ รสนิยม และจุด

ประสงค์ต่างกัน การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ทหารจึงถือหลักสนองความต้องการ รสนิยม และทัศนคติแต่ละประเภทของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทหารเป็นสำคัญ โดยถือวัตถุประสงค์หลักของการจัดแสดงดังต่อไปนี้

๑. ความสำคัญของการจัดแสดงอยู่ที่วัตถุ ส่วนคำบรรยายหรือส่วนประกอบอย่างอื่นเป็นเพียงองค์ประกอบ

๒. การให้เรื่องราว ความรู้เกี่ยวกับวัตถุที่จัดแสดง องค์ประกอบวัตถุที่จะทำให้วัตถุมีความสำคัญจะต้องมีคำบรรยาย

๓. การจัดแสดงวัตถุจะต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ให้เรื่องราวขั้นตอนเป็นไปตามลำดับจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ให้ผู้เข้าชมเข้าใจเรื่องราวติดต่อกัน

๔. ให้ความประทับใจ ความเพลิดเพลิน ความชื่นชม เห็นความสำคัญและคุณค่าของวัตถุ

๕. การจัดแสดงต้องถือหลักจัดอย่างง่าย ๆ ไม่จัดแสดงให้ดูซับซ้อนพิสดารสับสน แต่ดูมีความสำคัญ ให้ความรู้สึกเห็นคุณค่า และไม่เบื่อหน่ายแม้จะเข้าชมอีกหลาย ๆ ครั้งก็พอใจทุกครั้ง

๖. ให้ความปลอดภัยแก่วัตถุที่จัดแสดง โดยมุ่งในหลักป้องกันอัคคีภัย การโจรกรรม การป้องกันมิให้วัตถุแตกหักเสียหาย เพื่อให้วัตถุคงอยู่ตลอดไป

ประเภทของการจัดแสดง

การนำวัตถุมาจัดแสดงต้องคำนึงถึงการให้บริการถาวรตลอดไป ผู้เข้าชมเมื่อได้ชมแล้วครั้งหนึ่งหรือสองครั้งก็จะไม่มาชมอีก เหตุนี้การดึงดูดให้ประชาชนเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานอยู่เสมอ ๆ ได้ก็ด้วยการจัดนิทรรศการพิเศษ หรือนิทรรศการชั่วคราวขึ้น นอกจากนั้นยังต้องสนองความต้องการโดยการจัดแสดงวัตถุเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วย ดังนั้นการจัดแสดงจึงมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

๑. การจัดแสดงถาวร คือ การนำเอาวัตถุมาจัดแสดงในระยะยาวไม่ต่ำกว่า ๕ ปี จึงเปลี่ยนแปลงปรับปรุงใหม่อีกครั้ง เป็นการตั้งแสดงไว้เป็นประจำ

๒. การจัดแสดงชั่วคราว คือ การจัดแสดงระยะสั้น ประมาณ ๑-๒ เดือน แต่ละเรื่องใช้ระยะเวลาสั้น ๆ แล้วเปลี่ยนเรื่องอื่นใหม่หมุนเวียนกันไป เพื่อชักจูงความสนใจแก่ผู้ชม

เอกสารข้อมูลนำชม

การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์สถานไม่ว่าถาวรหรือชั่วคราว จำเป็นต้องมีเอกสารนำชม เอกสารคู่มือนำชมมีความสำคัญมาก จะต้องจัดพิมพ์เผยแพร่สำหรับผู้ที่ต้องศึกษารายละเอียด และจะต้องเป็นเอกสารที่ให้ความรู้ และมีภาพถ่ายวัตถุสำคัญที่จัดแสดง

การป้องกันวัตถุในพิพิธภัณฑ์ให้ปลอดภัย

การจัดแสดงวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถาน เพื่อให้ให้นักศึกษา ประชาชน ผู้เป็นเจ้าของประเทศ และชาวต่างชาติได้มาศึกษาหาความรู้เรื่องราวและข้อมูลต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์ให้คงทนถาวรตลอดไป โดยการป้องกันความปลอดภัย จากสาเหตุดังต่อไปนี้

๑. การเสื่อมสภาพและการชำรุดของวัตถุ เช่น ความชื้น อุณหภูมิ แสง ฝุ่นละออง ก๊าซ และแมลงต่าง ๆ

๒. การโจรกรรม ป้องกันภัยจากการปล้น จี้ ขโมย

๓. อัคคีภัย ให้ความคุ้มครองป้องกันวัตถุพิพิธภัณฑ์ และอาคารให้ปลอดภัยจากไฟไหม้ที่เกิดจากสาเหตุ

๓.๑ การช็อตของไฟฟ้า

๓.๒ การลุกไหม้ของเชื้อเพลิง

๓.๓ การสูบบุหรี่

การจัดทำทะเบียนวัตถุ

พิพิธภัณฑ์สถานทุกแห่งจะต้องมีการจัดทำบัญชี งานจัดทำบัญชีทะเบียนวัตถุซึ่งเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งของการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ ระบบงานและวิธีการปฏิบัติจะต้องวางไว้อย่างมีระเบียบและรัดกุม

การจัดทำทะเบียนวัตถุ คือ การจัดทำเอกสารสำคัญ ประวัติ เรื่องราวของวัตถุขึ้นไว้เป็นหลักฐาน เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันวัตถุที่รวบรวมเก็บรักษาไว้ไม่ให้สูญหาย (ผนวก ๔)

พิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๖ ซึ่งเป็นปีแรกที่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานกิจการบินไทย โดยทรงตั้งเป็นแผนกการบิน ขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของกระทรวงทหารช่าง トラบ จนกระทั่งได้วิวัฒนาการมาเป็น “กองทัพอากาศ” นับว่าเป็นเวลานานพอสมควร เครื่องบิน เครื่องยนต์ อุปกรณ์การบิน ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงมาหลายยุคหลายสมัย จนบางสิ่งบางอย่างได้เสื่อมสูญหายไปตามกาลเวลา ยากที่อนุชนรุ่นหลังจะหาหรือค้นคว้าศึกษาได้

วิธีการที่บรรพบุรุษของกองทัพอากาศที่ได้ปฏิบัติการอย่างองอาจกล้าหาญด้วยเลือดเนื้อและ ชีวิต ยั่งยืนคงอยู่ในประวัติศาสตร์แห่งชาติไทยไม่มีวันลืมนั่น แต่สิ่งที่วีรบุรุษเหล่านั้นได้ใช้ในการประกอบวิธีการ นับวันแต่จะเสื่อมโทรมสูญหายไป สิ่งที่เป็นอนุสรณ์ให้ชนชั้นลูกหลานได้ระลึกถึงก็นับวันจะหายาก ทั้งยังเป็นการประกาศให้บรรดาชาวโลกทั้งหลายได้ทราบถึงเกียรติคุณของกองทัพอากาศในอดีต ปัจจุบันและอนาคตว่าภารกิจและหน้าที่ซึ่งกองทัพอากาศได้ปฏิบัติมาแล้วนั้น ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยอย่างไร ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ เกิดจากสรรพวัตถุทั้งหลายทั้งปวงที่เป็นองค์ประกอบอันสำคัญอันหนึ่งของกองทัพอากาศนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้กระทรวงกลาโหม จึงมีคำสั่งให้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศขึ้น เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.๒๔๙๕ และกองทัพอากาศได้ออกคำสั่งกองทัพอากาศให้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ (จอมพลอากาศ พัน รณนภากาศ ฤทธาคนี เป็นผู้บัญชาการทหารอากาศ) และได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการวางรากฐานพิพิธภัณฑ์ของกองทัพ-อากาศขึ้น โดยมีมุ่งหมายเพื่อรวบรวมและเก็บรักษาอากาศยาน เครื่องสื่อสาร อิเล็กทรอนิกส์ อาวุธยุทโธปกรณ์ ที่เคยใช้ในกองทัพอากาศ ตลอดจนทรัพย์สินประจำตัวนักบิน เครื่องแบบและพัสดุอื่น ๆ ที่เห็นสมควรเก็บรักษาไว้ เพื่อเป็นตำนานของกองทัพอากาศ และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าชมต่อไป

ในครั้งแรกสถานที่ตั้งอาคารพิพิธภัณฑ์ได้ใช้โรงงานช่างอากาศที่ ๓ (โรงงานการซ่อม ซอ. โรงสังกะสีแบบแสงการ์) ซึ่งอยู่ฝั่งตะวันตกของสนามบินดอนเมือง เป็นสถานที่ตั้งแสดงพัสดุพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๐๑ กองทัพอากาศได้ดำเนินการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่ เพื่อดำเนินการขอสถานที่โรงเก็บกระสุน วัตถุประสงค์ของกรมสรรพาวุธทหารอากาศ ซึ่งอยู่ติดกับอาคารพิพิธภัณฑ์เดิมอีก ๑ โรง เป็นอาคารพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม เนื่องจากพัสดุพิพิธภัณฑ์มีจำนวนมากขึ้น ผู้บัญชาการทหารอากาศ (จอมพลอากาศ เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร) จึงได้อนุมัติให้คณะกรรมการ ฯ ดำเนินการจัดหาพัสดุพิพิธภัณฑ์ และขอความร่วมมือจากส่วนราชการต่าง ๆ

ที่มีพัสดุพิพิธภัณฑ์ ให้ทำบัญชีรายการพัสดุซึ่งมีทั้งพัสดุจริง ภาพถ่าย ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ พร้อมทั้งประวัติแบบ ชนิด สมรรถนะ ชื่อบริษัทผู้ผลิตหรือสั่งซื้อ ปีที่ประจำการ ชื่อผู้บริจาค ราคาและอื่น ๆ ให้แก่กองทัพอากาศ โดยรวบรวมพัสดุ เอกสารเหล่านั้นไว้ก่อน เมื่อมีสถานที่เก็บแล้วทางพิพิธภัณฑ์จึงจะขอรับมาเก็บต่อไป การดำเนินการของพิพิธภัณฑ์ในขณะนั้นฝากให้อยู่ในความดูแลของกรมช่างอากาศ

ในปี พ.ศ.๒๕๐๒ กองทัพอากาศได้มีคำสั่งให้โอนสถานที่ และพัสดุพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ ไปขึ้นอยู่กับกองเสมียนตรา กรมสารบรรณทหารอากาศ

พิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ นอกจากเป็นที่รวบรวมพัสดุพิพิธภัณฑ์อันหาค่ามิได้ในทางประวัติศาสตร์แล้วยังได้มีโอกาสอันสำคัญในการช่วยเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ กล่าวคือ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จเยือนสหรัฐอเมริกา พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ ฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรพิพิธภัณฑ์เครื่องบิน เมืองแคลร์มอนต์ รัฐแคลิฟอร์เนีย หัวหน้าพนักงานผู้รักษาพิพิธภัณฑ์แห่งนั้นได้ทูลเกล้า ฯ ถวายพระบรมฉายาลักษณ์และสมุดภาพเครื่องบินต่าง ๆ พร้อมกับทูลขอพระราชทานเครื่องบินแบบสปิตไฟร์ ซึ่งกองทัพอากาศไทยเคยมีไว้ประจำการ ไปไว้ในพิพิธภัณฑ์แห่งเมืองแคลร์มอนต์ เนื่องจากได้ทราบว่ามีเครื่องบินชนิดนี้เก็บไว้หลายแห่งในประเทศไทย สำนักพระราชเลขานุการจึงได้ติดต่อผ่านกระทรวงกลาโหม สอบถามมายังกองทัพอากาศว่า เครื่องบินดังกล่าวมีพอจัดให้ได้หรือไม่ กองทัพอากาศแจ้งไปว่า เครื่องบินแบบสปิตไฟร์ ได้ปลดประจำการแล้ว และมีเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ พร้อมทั้งจะมอบให้ได้ ๑ เครื่อง ไม่ติดอาวุธและอยู่ในสภาพเรียบร้อย การอนุมัติอยู่ในอำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งได้อนุมัติและนำทูลเกล้าถวาย เพื่อพระราชทานแก่พิพิธภัณฑ์เครื่องบินเมืองแคลร์มอนต์ต่อไป นับว่าได้สนองฝ่าละอองธุลีพระบาทล้นเกล้าล้นกระหม่อมในการเผยแพร่เกียรติคุณ และชื่อเสียงของชาติไทยในต่างแดนอีกด้วย

ในปี พ.ศ.๒๕๐๕ กองทัพอากาศได้มีคำสั่งกองทัพอากาศ แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงและขยายกิจการพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ (พลอากาศเอก บุญชู จันทร์เบกษา เป็นผู้บัญชาการทหารอากาศ) มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในหลักใหญ่ ๆ ๒ ประการ คือ

๑. วางแผน และดำเนินการทั้งปวงในอันที่จะปรับปรุง และขยายกิจการพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ ให้เหมาะสมและทันสมัย

๒. จัดหายุทธภัณฑ์ สันติภัณฑ์ทุกประเภท ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน และอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

สถานที่เก็บรักษาและตั้งแสดงคงใช้โรงงานการซ่อม กรมช่างอากาศตามเดิม ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๐๙ ได้รับมอบอาคารจากกรมช่างอากาศเพิ่มเติมอีก ๔ หลัง ซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน

เนื่องด้วยกองทัพอากาศมีความจำเป็นต้องขยายที่ตั้งอาคารพิพิธภัณฑ์ จึงได้พิจารณาสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ขึ้นใหม่ ตั้งอยู่ทางด้านซ้ายของถนนพหลโยธิน (จากกรุงเทพฯ ฯ) เยื้องกับโรงเรียนนาย

เรืออากาศ ได้เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๑ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๑๑ และได้ทำพิธีเปิดเป็นทางการเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ.๒๕๑๒

ในปี พ.ศ.๒๕๒๙ แผนกพิพิธภัณฑ์และตำนาน กองเสมียนตรา กรมสารบรรณทหารอากาศ ซึ่งรับผิดชอบดูแลพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ ได้รับการยกฐานะเป็น กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ และทางราชการได้รื้อโรงเก็บเครื่องบินจากกองบิน ๑ และกองบิน ๖ มาสร้างเป็นโรงเก็บเครื่องบินอีก ๒ โรง เพื่ออนุรักษ์โรงเก็บเครื่องบินในอดีต สำหรับใช้ประโยชน์ในการจัดแสดงเครื่องบินแบบต่าง ๆ ในอดีต และพัสดุพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ

กองทัพอากาศได้เห็นความสำคัญด้านพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศเป็นอย่างมาก จึงได้ให้การสนับสนุนในการจัดแสดงพัสดุพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มาโดยตลอด และได้มีการพัฒนากิจการของพิพิธภัณฑ์ ๆ ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านตำนานและประวัติของกองทัพอากาศ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า และเกิดความภาคภูมิใจในกองทัพอากาศตลอดไป

การได้มาซึ่งวัตถุพิพิธภัณฑ์ แผนกพิพิธภัณฑ์ได้รวบรวมวัตถุพิพิธภัณฑ์จากที่ต่าง ๆ ดังนี้

๑. หน่วยขึ้นตรงกองทัพอากาศ
๒. ได้รับจากการบริจาค จากบุคคลภายนอกและข้าราชการใน ทอ.
๓. ฝ่ายซ่อมบำรุงจัดทำขึ้นเอง เช่น บ.จำลอง, ตู้แสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ

วัตถุพิพิธภัณฑ์ ที่ทางพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศเก็บรักษา

๑. เครื่องบินที่เคยประจำการในกองทัพอากาศในอดีต
๒. อาวุธต่าง ๆ เช่น อาวุธภาคพื้น, อาวุธประจำอากาศยาน
๓. เครื่องบินจำลองแบบต่าง ๆ
๔. ภาพบุคคลสำคัญ ๆ ของ ทอ. เช่น ผบ.ทอ.ในอดีต, นายทหารชั้นผู้ใหญ่ ฯลฯ

ผนวก ๑

(สำเนา)

ต่อบันทึกข้อความ

กพ.ทอ.รับที่ ๒๔๘๘๙/๒๖

เรื่อง หลักเกณฑ์การบันทึกประวัติของ นชต.ทอ.

เรียน เสธ.ทอ.

๑. ตามสั่งการของ เสธ.ทอ.ให้ กพ.ทอ.พิจารณาหลักเกณฑ์การบันทึกประวัติของ นชต.ทอ. ตามที่ประธาน คณก.ประวัติ ทอ.เสนอ นั้น

๒. กพ.ทอ.ได้ติดต่อสอบถามไปยังกองจดหมายเหตุแห่งชาติ และกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร เพื่อขอทราบแนวทางการบันทึกประวัติศาสตร์และเหตุการณ์บ้านเมือง รวมทั้งขอคำแนะนำเกี่ยวกับการบันทึกประวัติศาสตร์ของส่วนราชการ ซึ่งได้รับคำชี้แจงมาโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑ การบันทึกเหตุการณ์ของบ้านเมือง มีวิธีปฏิบัติที่สำคัญ คือ จนท.จะรวบรวมเอกสาร และข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นไว้ทั้งหมด และรอไว้ให้เหตุการณ์นั้น ๆ ได้สิ้นสุดลงหรือผ่านพ้นไป สักระยะหนึ่งก่อน แล้วจึงบันทึกเรียบเรียงไว้ตามลำดับเหตุการณ์ ซึ่งจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า เรื่องใด ควรบันทึกควรเว้นไม่บันทึกไว้แม้จะเป็นเรื่องจริง โดยคำนึงถึงนโยบายของรัฐ ผลกระทบกระเทือนต่อสถาบัน อันสูงสุดของชาติ ผลทางการเมือง การปกครอง และขวัญของประชาชน รวมทั้งเรื่องใดควรเปิดเผยหรือไม่ควรเปิดเผย

๒.๒ การบันทึกประวัติของส่วนราชการ สมควรบันทึกไว้ตามลำดับระยะเวลาในรายการต่าง ๆ ที่สำคัญ และมีค่าทางประวัติ เช่นหัวข้อต่อไปนี้

๒.๒.๑ เรื่องการจัดตั้งหน่วย

๒.๒.๒ วิวัฒนาการหรือความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคนิคและวิทยาการ

ด้านต่าง ๆ

๒.๒.๓ เกียรติประวัติและผลงานดีเด่น

๒.๒.๔ ความร่วมมือหรือความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับมา รวมทั้งที่ส่วนราชการได้ให้ไป

๒.๒.๕ บุคคลสำคัญ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ตามหัวข้อก่อน ๆ โดยจะจัดทำไว้เป็นภาคบุคคลสำคัญ เป็นอีกภาคหนึ่งต่างหากก็ได้

๓. กพ.ทอ.พิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ประวัติของ นชต.ทอ.น่าจะได้บันทึกเกี่ยวกับการจัดตั้ง และความเปลี่ยนแปลงให้ครบถ้วนตามแนวทางใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

๓.๑ ความเปลี่ยนแปลงในการจัดหรือการจัดตั้ง

๓.๒ ความเปลี่ยนแปลงเรื่องภารกิจ

๓.๓ ผลการปฏิบัติงานของหน่วยในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานดีเด่นทั้งของหน่วยและของบุคคลในหน่วย ตลอดจนเหตุการณ์สำคัญที่เป็นเรื่องที่จะส่งเสริมขวัญ ความสามัคคี ความเสียสละ ความอดทน ความกล้าหาญ และตัวอย่างที่ดีของบุคคลรุ่นต่อไป

๓.๔ วิวัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของหน่วย

๓.๕ เรื่องอื่น ๆ ที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในเชิงศึกษา

๔. กพ.ทอ.ได้ตรวจสอบหลักเกณฑ์การบันทึกประวัติของ นชต.ทอ.ตามที่ ประธาน คณก. ประวัติ ทอ.เสนอ ตามเรื่องที่แนบ โดยเทียบเคียงกับข้อมูลซึ่งได้มาจากส่วนราชการภายนอกตามข้อ ๒ และความเห็นของ กพ.ทอ.ในข้อ ๓ แล้ว เห็นว่า มีหลักการสำคัญตรงกัน เหมาะสมที่จะกำหนดเป็นหลักปฏิบัติของ ทอ.ต่อไปได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณา หากเห็นชอบขอให้นำเรียน ผบ.ทอ.เพื่ออนุมัติให้ใช้หลักเกณฑ์การบันทึกประวัติของ นชต.ทอ.ตามที่ ประธาน คณก.ประวัติ ทอ.เสนอต่อไปด้วย

(ลงชื่อ) น.อ.พนม ธีรสวัสดิ์

รอง จก.กพ.ทอ.ทำการแทน

จก.กพ.ทอ.

๒๘ ต.ค.๒๖

(ลงชื่อ) พล.อ.ต.อุดม ถนอมกุลบุตร

ผช.เสธ.ทอ.ฝกพ.

๓๑ ต.ค.๒๖

เรียน เสธ.ทอ.

กระผมเห็นสมควรนำเรียน ผบ.ทอ.เพื่ออนุมัติให้ใช้หลักเกณฑ์การบันทึกประวัติของ นชต.ทอ.ตามที่ ประธาน คณก.ประวัติ ทอ.เสนอ

(ลงชื่อ) พล.อ.ท.ประภา เวชปาน

รอง เสธ.ทอ.(๑)

๓๑ ต.ค.๒๖

เรียน ผบ.ทอ.

กระผมเห็นสมควรอนุมัติตามที่ รอง เสธ.ทอ.(๑) เสนอ

(ลงชื่อ) พล.อ.อ.สมพล บุรุษรัตนพันธุ์

เสธ.ทอ.

๑ พ.ย.๒๖

- อนุมัติ

(ลงชื่อ) พล.อ.อ.ประพันธ์ ฐปะเตมีย์

ผบ.ทอ.

๓ พ.ย.๒๖

หลักเกณฑ์การบันทึกประวัติของ ทอ.

๑. ความมุ่งหมายในการทำประวัติ

เพื่อให้การทำประวัติ นขต.ทอ.และบุคคลผู้เกี่ยวข้องมีความถูกต้องตรงตามข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาของบุคคลรุ่นหลังและเป็นเกียรติประวัติของ ทอ.

๒. แนวทางการบันทึก ทำบันทึกแยกเรื่องตามข้อ ๕.๑ หรือที่กำหนดขึ้นตามความเหมาะสมของหน่วยในรอบ ๓ เดือน ทำสรุปการบันทึกประวัติ โดยรวบรวมหลักฐานที่จำเป็นประกอบ (เช่น หนังสือราชการ รูปถ่ายต่าง ๆ) ส่งกองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร สบ.ทอ.ในสิ้นเดือนธันวาคม มีนาคม มิถุนายน และ กันยายน

๓. ผู้บันทึก

ควรจัดตั้งคณะกรรมการของหน่วยเพื่อดำเนินการบันทึกประวัติ และจัดทำสรุปการบันทึกโดยเฉพาะ

๔. ข้อพิจารณาความสำคัญในการบันทึก

๔.๑ มีศักยภาพในทางประวัติศาสตร์ เช่น การปฏิบัติการทางด้านยุทธการ การพัฒนาอาวุธ ยุทธโศภรณ์ ซึ่งหน่วยกำลังดำเนินการ การจัดหาอาวุธยุทธภัณฑ์ หรือการซื้อ บ.ให้หน่วยซึ่งจะครบโครงการทั้งหมดในเวลาข้างหน้า เป็นต้น

๔.๒ ความพอเพียง โดยมีลักษณะการบันทึกที่สมบูรณ์ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม่ (จึงเป็นอย่างนั้น) และอย่างไร

๔.๓ มีเนื้อหาสาระเป็นประวัติศาสตร์ เช่น การจัดหน่วยงานใหม่ การย้ายสถานที่ตั้งไปอยู่สถานที่ใหม่ การที่มีคนมาเยี่ยมหน่วย ในปัจจุบันหน่วยทำอะไรบ้างที่เป็นคุณประโยชน์ต่อกองทัพ เป็นต้น

๔.๔ มีความหมายดีเด่น คือเหตุการณ์ที่ปรากฏเด่นชัดมากนอกเหนือจากเหตุการณ์ปกติ เช่น การฝึกร่วมกับต่างประเทศ หน่วยนอก ทอ.มาขอใช้ฐานบินของ ทอ. เป็นต้น

๕. เนื้อเรื่องที่บันทึกแบ่งเป็น ๒ ประเภท

๕.๑ เรื่องเปิดเผย

๕.๑.๑ การพัฒนาหน่วย (ที่มีการเปลี่ยน)

- การจัดหน่วยและกำลังพล

- การก่อสร้าง เช่น การซ่อมสนามบินไม่สำคัญ แต่การต่อความยาวของทางวิ่ง

ถือเป็นเรื่องสำคัญ (เป็นศักยภาพในทางประวัติศาสตร์)

- การฝึก, ศึกษา

- ยุทธโศภรณ์และเทคโนโลยี

- การช่วยเหลือจากต่างประเทศ

๕.๑.๒ การปฏิบัติเกี่ยวกับภารกิจของหน่วย

๕.๑.๓ กิจกรรมพิเศษ

๕.๑.๔ หน่วยอื่นที่ร่วมใช้พื้นที่

๕.๑.๕ เกียรติประวัติของหน่วยและบุคคลที่ควรบันทึก

๕.๑.๖ อื่น ๆ

๕.๒ เรื่องไม่เปิดเผย

บันทึกต่างหาก เก็บไว้ที่หน่วยบันทึก และหากเรื่องใดที่พิจารณาปรับขึ้นความลับเป็นเปิดเผยได้ ให้ส่งกองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร สบ.ทอ. เก็บ ๑ ชุด

แนวทางการบันทึกประวัติหน่วย

๑. ประวัติส่วนราชการ โดยการบันทึกในหัวข้อ การจัด โยกย้าย ยุบเลิก และการเปลี่ยนแปลง เช่น ประวัติ สบ.ทอ. เรียบเรียงลำดับตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง การบังคับบัญชา การปกครอง ผังการจัด และผู้บังคับบัญชา ของหน่วยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (จากหลักฐานของทางราชการ เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง)

๒. ประวัติอาคารสถานที่ บันทึกเกี่ยวกับอาคารสถานที่ หรือที่ว่างเปล่าที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของ หน่วย หรือสนามบินที่อยู่ในความรับผิดชอบ ในการบันทึกต้องรวบรวมหลักฐานในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้คือ

อาคาร

๒.๑ การโยกย้าย เปลี่ยนแปลง หรือการก่อตั้งเริ่มตั้งแต่เมื่อไร มีความสำคัญอย่างไร เปลี่ยนแปลง แก้ไขอย่างไร

๒.๒ การก่อสร้าง ได้ก่อสร้าง บ้านเรือน โรงงาน อาคาร วัตถุประสงค์ในการสร้าง ต้องบันทึกชนิดของ อาคาร เริ่มก่อสร้างเมื่อไร แล้วเสร็จเมื่อไร จำนวนเงินในการก่อสร้าง พิธีเปิด รับบอบ ชื่อสถาปนิก วิศวกร บริษัทที่ทำการก่อสร้าง ผู้ดำเนินการ ผู้ควบคุม เช่น

อาคารพิพิธภัณฑ์

อาคารประเภทถาวร

ชื่ออาคาร

สร้างเมื่อ

ผู้สร้าง

ราคา

สถาปนิก

วิศวกร

คณะกรรมการตรวจการก่อสร้าง

ชนิดอาคารพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ

๒๖ มีนาคม ๒๕๑๑

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชำนาญกิจการช่าง

๖,๖๓๕,๐๐๐.๐๐ บาท

น.ต.ดำรง เดชากร

ร.อ.ชูดวง แสงชูโต

พล.อ.อ.พะเนียง กานตรัตน์

น.อ.ประจวบ ปานมณี

ร.อ.บุรินทร์ สังคศิริ

๒.๓ กาช่อมแซม ตั้งแต่สร้างมา มีซ่อมแซมกี่ครั้ง ส่วนใด มากน้อยเพียงไร ค่าใช้จ่าย ในการซ่อมแซม

๓. ประวัติที่ดิน บันทึกการได้มาของที่ดิน จำนวน ราคา การโอน การจัดสรร และการแลกเปลี่ยน

๔. ประวัติสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน ทางวิ่ง ลานจอด ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

๕. งบประมาณของหน่วย การใช้จ่ายเงินในกิจการต่าง ๆ ควรทำสถิติประจำปีไว้ เพื่อสะดวกในการตรวจสอบ และเป็นแนวทางสำหรับผู้บังคับบัญชาที่จะพิจารณาตั้งงบประมาณในปีต่อไป

๖. ประวัติอาวุธยุทธภัณฑ์ บันทึกการมีอาวุธ อากาศยาน รถถัง และอุปกรณ์สื่อสารที่ใช้การติดต่อกับอากาศยาน จำนวนเท่าไร ปีเข้าประจำการและปลดประจำการ ชื่อหรือได้รับความช่วยเหลือจากประเทศอะไร สมรรถนะ ภารกิจ บทบาทในการรบ

๗. กำลังพล บันทึกกำลังพลของหน่วย การบรรจุ เลื่อน ลด ปลด ย้าย โอน และบุคคลดีเด่นของหน่วย

๘. การศึกษาอบรม หน่วยเปิด - ปิดการศึกษาอบรมหลักสูตรอะไร หรือกำลังพลของหน่วยเข้าศึกษาอบรมภายใน-นอกหน่วย หรือศึกษาดูงานต่างประเทศ

๙. การสวัสดิการ จัดสรรบ้านพักอาศัยของทางราชการ การจัดสรรที่ดินในราคาถูก ฯลฯ

๑๐. การแสดงความก้าวหน้าของหน่วย หน่วยดำเนินกิจการที่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือได้สร้างชื่อเสียงให้แก่กองทัพและประเทศชาติ

๑๑. กิจกรรมพิเศษ การรับรอง การเผยแพร่กิจการของหน่วยเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การบิน การกีฬา ฯลฯ

ผนวก ๓

(สำเนา)

ระเบียบกองทัพอากาศ

ว่าด้วย พิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ

พ.ศ.๒๕๕๒

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกิจการด้านพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ ระเบียบกองทัพอากาศ ว่าด้วยพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๕๒ ”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๑๔

บรรดาระเบียบและคำสั่งอื่นใด ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วตามระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

๔.๑ “ พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ” (ROYAL THAI AIR FORCE MUSEUM) หมายความว่า สถานที่เก็บ รวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณค่า และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของกองทัพอากาศ ซึ่งอยู่ในกำกับดูแลของกรมสารบรรณทหารอากาศ

๔.๒ “ พิพิธภัณฑ์ ” (ชื่อส่วนราชการกองทัพอากาศ) หมายความว่า สถานที่เก็บ รวบรวม สงวนรักษาและแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของส่วนราชการกองทัพอากาศ ที่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ขึ้นภายในหน่วย ทั้งนี้ให้ตั้งชื่อโดยใช้คำขึ้นต้นว่า “ พิพิธภัณฑ์ ” แล้วต่อท้ายด้วยชื่อของส่วนราชการนั้น ๆ

๔.๓ “ วัตถุพิพิธภัณฑ์ ” หมายความว่า ยุทธภัณฑ์ และสันติภัณฑ์ รวมทั้งเอกสารสำคัญที่ได้รับการขึ้นทะเบียน เพื่อการจัดแสดงหรือรักษาไว้รอการจัดแสดง

๔.๔ “ ยุทธภัณฑ์ ” หมายความว่า พัสดุช่างอากาศ พัสดุสรรพาวุธ พัสดุสื่อสาร พัสดุถ่ายรูป พัสดุการแพทย์ และอุปกรณ์การบิน

๔.๕ “ สันติภัณฑ์ ” หมายความว่า พัสดุปลาธิการต่าง ๆ เช่น เครื่องแบบ เครื่องหมาย เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และอุปกรณ์ประกอบเครื่องแบบทหารอากาศทุกชนิด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทุกแบบ

๔.๖ “ เอกสารสำคัญ ” ...

๔.๖ “เอกสารสำคัญ” หมายความว่า หนังสือราชการ บันทึกต่าง ๆ ทั้งในทางราชการและส่วนตัว แผนที่ แผนผัง ตลอดจนหนังสือหรือเอกสารที่มีการอ้างอิง

ข้อ ๕ วัตถุพิพิธภัณฑสถาน ตามข้อ ๔.๓ เมื่อเลิกใช้ราชการแล้ว ให้พิจารณาเก็บยุทธภัณฑ์ที่มีสภาพสมบูรณ์ที่สุดแล้วรวบรวมส่งให้พิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศโดยทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัสดุข้างอากาศประเภทอากาศยานซึ่งปลดประจำการแล้ว ให้พิจารณาดำเนินการส่งเครื่องที่มีสภาพสมบูรณ์ที่สุดอย่างน้อย ๑ เครื่อง รวมทั้งพัสดุและอุปกรณ์ประจำอากาศยานที่ใช้ในการปฏิบัติการกิจ

ข้อ ๖ การบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกด้านกิจการพิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศ ดำเนินการโดยคณะกรรมการอำนวยความสะดวกพิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศ ซึ่งมีหน้าที่ ดังนี้

๖.๑ อำนวยการ กำกับ ดูแลการแสวงหา จัดเก็บวัตถุพิพิธภัณฑสถานทุกชนิดของกองทัพอากาศ จัดตั้งแสดงยุทธภัณฑ์ สันติภัณฑ์ และเอกสารสำคัญต่าง ๆ เพื่อแสดงประวัติของกองทัพอากาศร่วมกับกรมสารบรรณทหารอากาศ

๖.๒ พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดเพิ่มเติมในการเก็บวัตถุพิพิธภัณฑสถานของกองทัพอากาศ หรือวัตถุอื่น ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การพิจารณาเก็บวัตถุพิพิธภัณฑสถานของกองทัพอากาศ

๖.๓ พัฒนากิจการพิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศ ตลอดจนปรับปรุง แก้ไข ให้ถูกต้อง และทันสมัยตามหลักการจัดพิพิธภัณฑสถาน

๖.๔ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจากภายในและภายนอกกองทัพอากาศทั้งในราชการและนอกราชการ ร่วมเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อเข้าร่วมประชุมได้ตามความเหมาะสม

๖.๕ พิจารณาใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรประจำปีไว้ที่กรมสารบรรณทหารอากาศและเสนอขอตั้งงบประมาณในปีต่อไป โดยประสานการปฏิบัติกับกรมสารบรรณทหารอากาศ

ข้อ ๗ ให้ส่วนราชการที่มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อกำกับ ดูแล รักษา วัตถุพิพิธภัณฑสถานของหน่วย โดยให้อยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการอำนวยความสะดวกพิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศตามข้อ ๖ และให้รายงานจำนวนวัตถุพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมถึงวัตถุอื่นใดที่คณะกรรมการของหน่วยพิจารณาแล้วเห็นควรขึ้นทะเบียนเป็นวัตถุพิพิธภัณฑสถานให้คณะกรรมการอำนวยความสะดวกพิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศ ทราบทุกปี

ข้อ ๘ ให้กรมสารบรรณทหารอากาศ มีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแล รักษาวัตถุพิพิธภัณฑสถาน อาคารสถานที่พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในพิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศ ให้อยู่ในสภาพพร้อมสำหรับการจัดแสดง ตลอดจนจัดเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ประกอบการบรรยายให้แก่ผู้เข้าชม

ข้อ ๙ ให้เจ้ากรม...

ข้อ ๙ ให้เจ้ากรมสารบรรณทหารอากาศ รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้และมีอำนาจในการกำหนดระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ขัดกับระเบียบนี้ได้ตามสมควร

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๒

(ลงชื่อ) พลอากาศเอก อิศพร ศุภวงศ์

(อิสพร ศุภวงศ์)

ผู้บัญชาการทหารอากาศ

(สำเนา)
คำสั่งกองทัพอากาศ
(เฉพาะ)
ที่ ๓๗๒/๓๓

เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเก็บพัสดุพิพิธภัณฑของ ทอ.

เพื่อให้การเก็บพัสดุพิพิธภัณฑ สันติภัณฑ เอกสารและหลักฐานทางประวัติต่างๆ ของ ทอ. เข้าไว้ในพิพิธภัณฑของ ทอ.เป็นไปด้วยความเหมาะสม จึงให้

๑. ยกเลิกคำสั่ง ทอ. (เฉพาะ) ที่ ๕๘๔/๒๖ ลง ๒๑ ต.ค.๒๖ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ การพิจารณาเก็บพัสดุพิพิธภัณฑของ ทอ.

๒. นขต.ทอ.เก็บพัสดุภัณฑต่างๆ ตามหลักเกณฑ์การเก็บพัสดุสำคัญ ดังต่อไปนี้

๒.๑ หลักเกณฑ์ทั่วไป

๒.๑.๑ ยุทธภัณฑและสันติภัณฑ จะต้องเป็นพัสดุที่มีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างประกอบกันก็ได้ ดังนี้

๒.๑.๑.๑ มีคุณค่าหรือเกียรติประวัติเกี่ยวกับตำนานและประวัติของ ทอ.

๒.๑.๑.๒ เกี่ยวกับกิจการบินของ ทอ.

๒.๑.๑.๓ เกี่ยวกับบุคคลสำคัญทางประวัติของ ทอ.

๒.๑.๒ เอกสารสำคัญ ซึ่งได้แก่ หนังสือราชการ บันทึกต่างๆ ทั้งในทางราชการ และส่วนตัว แผนที่ แผนผัง ตลอดจนหนังสือหรือเอกสารที่มีอ้างอิง ให้ใช้หลักเกณฑ์การเก็บต้นฉบับหรือ สำเนาภาพถ่าย ตามข้อ ๒.๑.๑.๑ - ๒.๑.๑.๓

๒.๑.๓ ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ และแถบบันทึกภาพ ที่เป็นเรื่องราวของบุคคลสำคัญ อาคาร สถานที่ เหตุการณ์ และอาวุธยุทโธปกรณ์ ให้ใช้หลักเกณฑ์ในการเก็บเช่นเดียวกับข้อ

๒.๑.๑.๑ - ๒.๑.๑.๓

๒.๒ หลักเกณฑ์เฉพาะ

๒.๒.๑ ประเภทยุทธภัณฑ แบ่งออกเป็น

๒.๒.๑.๑ พัสดุช่างอากาศ

๒.๒.๑.๑.๑ อากาศยาน หมายถึง อากาศยานที่เคยเข้าประจำการ ใน ทอ. และปลดประจำการแล้ว พร้อมด้วยเครื่องยนต์และอุปกรณ์ทุกอย่างที่ติดตั้งมากับอากาศยาน รวมทั้งอุปกรณ์ภาคพื้นที่ใช้ในการบริการอากาศยานเท่าที่จำเป็นต้องมี ทั้งนี้อากาศยานควรอยู่ในสภาพ เรียบร้อย ไม่ชำรุด

๒.๒.๑.๑.๒ เครื่องยนต์ เครื่องยนต์ของอากาศยานที่ติดตั้งมากับอากาศยาน ถ้าไม่มีตัวอากาศยาน ให้พิจารณาเก็บเฉพาะเครื่องยนต์

๒.๒.๑.๑.๓ อุปกรณ์เกี่ยวกับการบินอื่นๆ เช่น เครื่องวัดประกอบการบิน เครื่องหมายสัญญาณต่างๆ เกี่ยวกับการบิน รวมทั้งเครื่องใช้ประจำตัวนักบินด้วย

๒.๒.๑.๑.๔ อุปกรณ์เครื่องช่วยชีวิต เช่น รมชูชีพทุกชนิด เรือยั้งชีพ ชุดยั้งชีพในป่า ชุดบิน เป็นต้น

๒.๒.๑.๒ พัสดุสรรพาวุธ

๒.๒.๑.๒.๑ อาวุธภาคอากาศที่ติดตั้งกับอากาศยาน

๒.๒.๑.๒.๒ อาวุธภาคพื้นดิน

๒.๒.๑.๒.๓ อาวุธและกระสุน ทั้งที่ ทอ.สร้างและที่สั่งจากต่างประเทศ ทั้ง

ภาคอากาศและภาคพื้นดิน

๒.๒.๑.๒.๔ อาวุธต้นแบบที่ ทอ.ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ๆ

เช่น จรวดลูกแรก ศูนย์ปืนชนิดต่างๆ ฯลฯ

๒.๒.๑.๓ พัสดุสื่อสาร

๒.๒.๑.๓.๑ เครื่องสื่อสารที่เคยใช้กับอากาศยาน ทั้งทางอากาศ

และทางพื้นดิน

๒.๒.๑.๓.๒ เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ทางยุทธการ

๒.๒.๑.๓.๓ เครื่องช่วยเดินอากาศ เช่น วิทยุ TACAN, VOR เป็นต้น

๒.๒.๑.๓.๔ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่เคยใช้ในส่วนราชการต่างๆ

๒.๒.๑.๓.๕ เครื่องเรดาร์ ทั้งภาคอากาศและภาคพื้นดิน

๒.๒.๑.๔ พัสดุกายรูป

๒.๒.๑.๔.๑ เครื่องมือลาดตระเวนทางอากาศที่เคยติดตั้งกับ

อากาศยาน เช่น ปืนถ่ายภาพทางอากาศ เป็นต้น

๒.๒.๑.๔.๒ กล้องถ่ายภาพชนิดต่างๆ ที่ ทอ.เคยใช้ทั้งทางอากาศ

และพื้นดิน

๒.๒.๑.๕ พัสดุการแพทย์

ให้เก็บเฉพาะพัสดุด้านเวชศาสตร์การบิน เช่น ห้องปรับอากาศ

แก้อึดทดสอบนักบิน รถพยาบาลสนามที่เคยใช้ในการรบ เป็นต้น

๒.๒.๒ สันติภัณฑ์

๒.๒.๒.๑ พัสดุพลาธิการ

๒.๒.๒.๑.๑ เครื่องแบบทหารอากาศทุกชนิดและชุดชั้นยศที่ ทอ.

เคยใช้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๒.๑.๒ เครื่องหมายประกอบเครื่องแบบทุกชนิดและทุกชั้นยศ

ที่ ทอ.เคยใช้ เช่น หน้าหมวก เครื่องหมายยศ เครื่องหมายสังกัด เครื่องหมายแสดงวิทยฐานะ

รวมทั้งเครื่องหมายประกอบเครื่องแบบ ทอ.ทุกชนิด

๒.๒.๒.๑.๓ เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญราชอิสริยาภรณ์ไทย

ที่ใช้ประกอบกับเครื่องแบบ ทอ. ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๒.๑.๔ เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญอิสริยาภรณ์ของ

ต่างประเทศที่ข้าราชการ ทอ.ใช้ประกอบกับเครื่องแบบของ ทอ.โดยชอบ และมอบให้เป็นสมบัติของ

พิพิธภัณฑ์ของ ทอ.

๒.๒.๒.๑.๕ ธง ได้แก่ ธงชัยเฉลิมพลของทหารอากาศและธงแสดง

หน่วยแยกอิสระซึ่งได้ยุบเลิกแล้ว

๓. หลักเกณฑ์การพิจารณาเก็บและสงวนรักษาพัสดุพิพิธภัณฑ

๓.๑ พักพิพิธภัณฑที่มีเพียง ๑ ชิ้น ให้ นขต.ทอ.นำเข้าเก็บรักษาไว้เป็นส่วนกลางที่พิพิธภัณฑของ ทอ. ณ ที่ตั้งดอนเมือง

๓.๒ พักพิพิธภัณฑที่มีตั้งแต่ ๒ ชิ้น ขึ้นไป ให้เก็บรักษาไว้เป็นส่วนกลางที่พิพิธภัณฑของ ทอ. ณ ที่ตั้งดอนเมือง ๑ ชิ้น ส่วนที่เหลือให้เก็บรักษาไว้ที่หน่วยซึ่งเคยมีพัสดุชิ้นนั้นประจำการหรือใช้ในราชการเพื่อเป็นอนุสรณ์และเกียรติประวัติแก่หน่วยนั้นๆ และในกรณีที่หน่วยดังกล่าวไม่พร้อมที่จะเก็บรักษาไว้ให้นำส่งเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑของ ทอ. ณ ที่ตั้งดอนเมือง

๓.๓ การแลกเปลี่ยนหรือมอบพัสดุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของ ทอ.ให้กับ นขต.ทอ. หรือหน่วยราชการอื่น หรือหน่วยงานอื่น ให้สามารถกระทำได้ในกรณีที่พัสดุชิ้นนั้นมีมากเกินความต้องการตามข้อ ๓.๒ โดยให้ คณะกรรมการอำนวยการพิพิธภัณฑของ ทอ.เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสม

๓.๔ ห้ามเคลื่อนย้ายพัสดุพิพิธภัณฑซึ่งเป็นของเก่า หายาก ชำรุดง่าย และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของ ทอ.ไปจัดแสดงนอกที่ตั้งพิพิธภัณฑของ ทอ.โดยเด็ดขาด

๔. แบบจำลองหรือหุ่นจำลอง

๔.๑ ยุทธภัณฑ์ สันติภัณฑ์ และอาคารสถานที่ต่างๆ ที่ไม่สามารถเก็บหรือรักษาของจริงได้ให้พิจารณาจัดทำเป็นหุ่นจำลองไว้

๔.๒ เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงเกียรติประวัติของ ทอ.ให้จัดทำเป็นหุ่นจำลองไว้

๕. ระยะเวลาการพิจารณาเก็บพัสดุพิพิธภัณฑ

๕.๑ ยุทธภัณฑ์ ซึ่งได้แก่ พักชูช่างอากาศ พักชูสรรพาวุธ พักชูสื่อสาร พักชูถ่ายรูปรูป พักชูการแพทย์และพักชูการบิน เมื่อเลิกใช้ราชการแล้ว ให้พิจารณาเก็บยุทธภัณฑ์ที่มีสภาพสมบูรณ์ที่สุดแล้วรวบรวมส่งให้พิพิธภัณฑของ ทอ.โดยทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัสดุช่างอากาศ ประเภทอากาศยานซึ่งปลดประจำการแล้ว ให้พิจารณาดำเนินการส่งเครื่องที่มีสภาพสมบูรณ์ที่สุดอย่างน้อย ๑ เครื่อง พร้อมทั้งพัสดุและอุปกรณ์ประจำอากาศยานที่ใช้ในการปฏิบัติการกิจ เก็บที่พิพิธภัณฑของ ทอ. และหากไม่สามารถสนับสนุนพัสดุและอุปกรณ์ประจำอากาศยานดังกล่าวได้ ให้หน่วยรับผิดชอบดำเนินการจัดทำแบบจำลอง (Dummy หรือ Model) เท่าของจริง นำมาจัดแสดงประกอบให้ครบสมบูรณ์ต่อไป

๕.๒ สันติภัณฑ์ ซึ่งได้แก่ พักชูพลธิการต่างๆ เช่น เครื่องแบบ เครื่องหมาย เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และอุปกรณ์ประกอบเครื่องแบบของ ทอ.ทุกชนิด ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน ให้รวบรวมเพิ่มเติมตลอดเวลาให้ครบทุกแบบ

สำหรับธง ตามข้อ ๒.๒.๒.๑.๕ เมื่อไม่ใช่แล้ว จะต้องส่งเก็บที่พิพิธภัณฑของ ทอ.ให้ดำเนินการดังนี้

- ธงชัยเฉลิมพลของทหารอากาศ ให้หน่วยที่ได้รับพระราชทาน ดำเนินการตามระเบียบกองทัพอากาศ ว่าด้วยธงทหารอากาศ พ.ศ.๒๕๒๔

- ธงแสดงหน่วยแยกอิสระที่เป็นส่วนกำลังรบ เมื่อหน่วยได้ยุบเลิก ให้ส่งธงพร้อมทั้งหลักฐานซึ่งจัดทำเป็นประวัติ เก็บไว้ที่พิพิธภัณฑของ ทอ.

๕.๓ เอกสารสำคัญ ตามข้อ ๒.๑.๒ ซึ่งพิจารณาเห็นว่าเข้าหลักเกณฑ์ตามข้อ ๒.๑.๑.๑ - ๒.๑.๑.๓ เมื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องเสร็จแล้ว และพิจารณาเห็นว่าสมควรเก็บเข้าเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ให้รวบรวมและส่งให้พิพิธภัณฑของ ทอ.ต่อไป

๖. หลักฐานประกอบ

๖.๑ ให้หน่วยที่ส่งเก็บพัสดุพิพธภัณฑ์ ในข้อ ๒.๑.๑ - ๒.๑.๓ จัดแจ้งประเภท ชนิด ลักษณะ สภาพแห่งพัสดุพิพธภัณฑ์ ประวัติหรือข้อมูลความเป็นมาตั้งแต่ต้นจนถึงวันส่งเก็บกำกับไป พร้อมกับสิ่งและชนิดที่ส่งเก็บไปให้พิพธภัณฑ์ของ ทอ.ด้วย

๖.๒ เมื่อ สบ.ทอ.ได้รับพัสดุพิพธภัณฑ์จากหน่วยหรือบุคคล ให้ขึ้นทะเบียน เป็นพัสดุพิพธภัณฑ์ของ ทอ.และเก็บรักษาไว้

ให้คณะกรรมการอำนวยการพิพธภัณฑ์ของ ทอ.ตามที่ ทอ.แต่งตั้งไว้เป็นผู้พิจารณาการเก็บพัสดุ พิพธภัณฑ์ในระยะแรกให้เป็นไปโดยถูกต้อง เหมาะสม ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ใน คำสั่งฉบับนี้ และเป็นผู้พิจารณารายละเอียดเพิ่มเติม หรือพิจารณาเก็บพัสดุอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้ใน คำสั่งฉบับนี้ได้ตามที่เห็นสมควร

๗. นขต.ทอ.ให้ความร่วมมือด้วยดี ตามที่คณะกรรมการ ฯ ร้องขอ ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๓

(ลงชื่อ) พล.อ.อ.เกษร โรจนนิล

(เกษร โรจนนิล)

สบ.ทอ.

เอกสารอ้างอิง

๑. กองทัพอากาศ ที่ระลึกกองทัพอากาศครบ ๕๐ ปี กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารอากาศ ,๒๕๐๘
๒. กองทัพอากาศ ที่ระลึกกองทัพอากาศครบ ๖๐ ปี กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารอากาศ ,๒๕๑๘
๓. กองทัพอากาศ ที่ระลึกกองทัพอากาศครบ ๗๒ ปี กรุงเทพฯ ฯ
๔. กองทัพอากาศ ที่ระลึกกองทัพอากาศครบ ๘๐ ปี กรุงเทพฯ ฯ
๕. ผศ.ณรงค์ พ่วงพิศ ประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหาร บก.ทหารสูงสุด
๖. กองทัพอากาศ ๔ แผ่นดินราชวงศ์จักรี ๑๐๐ ปี การบินของบุพการีทหารอากาศ กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.พี.เอ็น การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕